

Problematika konzumace alkoholu v závislosti na způsobu trávení volného času

Pavla Kloubková

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavla KLOUBKOVÁ**
Osobní číslo: **H10037**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Problematika konzumace alkoholu v závislosti na způsobu trávení volného času**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti pedagogiky volného času a užívání alkoholu.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu pomocí dotazníkového šetření.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

JANIŠ, Kamil ml. Úvod do problematiky volného času. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2009. ISBN 978-80-7248-530-7.

NEŠPOR, Karel. Vaše děti a návykové látky. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-515-6.

NEŠPOR, KAREL. Návykové chování a závislost. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-267-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eva Šalenová**
Ústav pedagogických věd
Datum zadání bakalářské práce: **30. listopadu 2012**
Termín odevzdání bakalářské práce: **3. května 2013**

Ve Zlíně dne 12. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 12.04.2013

.....
Klaubkova

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává o problematice užívání alkoholu a způsobu trávení volného času dnešní mládeže. Teoretická část se zabývá alkoholem a závislostí. Popisuje znaky, typologii a vývojová stádia alkoholismu. Pozornost je věnována problematice užívání alkoholu mládeží, především působení alkoholu na dětský organismus. Další část práce se zaměřuje na prevenci vzniku závislosti, typy prevence, prevenci v rodině, ve škole, ale zmíněny jsou také normy a deklaráce zabývající se prevencí alkoholismu. Dále se zaměřuje na volný čas, jeho funkce a způsoby využití.

Praktická část zkoumá trávení volného času a zkušenosti s konzumací alkoholu u žáků druhého stupně vybrané základní školy v Bohumíně.

Klíčová slova: alkohol, alkoholismus, závislost, mládež, volný čas, prevence

ABSTRACT

The bachelor's thesis deals with the issue of alcohol use and leisure time spending of today's youth. The theoretical part is concerned with alcohol and addiction. It describes characteristic features, typology and developmental stages of alcoholism. The attention is paid to the issue of alcohol use by youth, especially to the impact of alcohol on children's organism. The next part of the work focuses on the prevention of addiction development, types of preventions, prevention in a family and at school, however, norms and declarations dealing with the prevention of alcoholism are also mentioned. The work also concentrates on leisure time, its functions and types of its uses.

The practical part examines the leisure time spending and experience with alcohol use among second grade students at the chosen primary school in Bohumin.

Keywords: Alcohol, Alcoholism, Addiction, Youth, Leisure time, Prevention

Touto cestou bych chtěla poděkovat Mgr. Evě Šalenové, za vedení bakalářské práce, cenné rady a připomínky, které mi v průběhu psaní této bakalářské práce poskytla.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 ALKOHOL A ZÁVISLOST	11
1.1 ZNAKY ZÁVISLOSTI NA ALKOHOLU	12
1.2 STÁDIA A TYPY ALKOHOLISMU.....	13
1.3 VÝVOJOVÁ STÁDIA ALKOHOLISMU.....	14
1.3.1 Fáze vývoje co-alkoholismu	16
1.4 NEGATIVNÍ DOPADY ALKOHOLU NA LIDSKÝ ORGANISMUS	17
1.4.1 Somatické komplikace	17
1.4.2 Psychické komplikace	18
1.4.3 Sociální komplikace	18
1.5 DOSPÍVÁNÍ A ALKOHOL	18
1.5.1 Specifika působení návykových látek na dospívající organismus	19
2 PREVENCE ZÁVISLOSTI NA ALKOHOLU	21
2.1 TYPY PREVENCE	21
2.2 PREVENCE V RODINĚ	22
2.3 PREVENCE VE ŠKOLE	23
2.4 PEER PROGRAMY	26
2.5 ZÁKONNÉ NORMY A CHARTA O ALKOHOLU	27
3 VOLNÝ ČAS	29
3.1 PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU	29
3.1.1 Funkce výchovy ve volném čase.....	30
3.2 VOLNÝ ČAS V RODINĚ	31
3.3 VOLNÝ ČAS VE ŠKOLE	32
3.3.1 Jednorázové aktivity.....	32
3.3.2 Pravidelná zájmová činnost.....	32
3.3.3 Školní družiny	33
3.3.4 Školní kluby	33
3.4 VOLNÝ ČAS MIMO ŠKOLU	33
II PRAKTICKÁ ČÁST	35
4 DESIGN VÝZKUMU	36
4.1 STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU.....	36
4.2 CÍL VÝZKUMU	36
4.2.1 Dílčí cíle	36
4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	37
4.4 TEORETICKÁ VÝCHODISKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	38
4.4.1 Studie ESPAD v České republice v roce 2011	38

4.5	POJETÍ VÝZKUMU	39
4.6	VÝZKUMNÝ SOUBOR	39
4.7	METODA SBĚRU DAT	40
4.8	ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	41
5	ANALÝZA VÝZKUMNÝCH DAT.....	42
5.1	OBLAST PRVNÍ: TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU.....	42
5.2	OBLAST DRUHÁ: ZKUŠENOSTI S ALKOHOLEM	54
5.3	OBLAST TŘETÍ: NÁVŠTĚVA KROUŽKU A KONZUMACE ALKOHOLU	62
5.4	SHRNUTÍ A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	64
6	ZÁVĚR.....	67
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	69
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	72
	SEZNAM GRAFŮ	73
	SEZNAM TABULEK.....	74
	SEZNAM PŘÍLOH.....	75

ÚVOD

Problém užívání alkoholu není již řadu let jen doménou dospělé populace. Stále častěji se setkáváme s konzumací alkoholických nápojů dětmi a mladistvými, pro které je tato legální droga snadno dostupná i přes normy, které prodávání alkoholu mladistvým zakazují. Dnešní společnost je také velmi shovívavá a tolerantní ke konzumaci alkoholických nápojů. Alkohol se stal jakýmsi rituálem a doprovází nás prakticky od narození až po smrt. Zapíjíme narození dítěte, křtiny, narozeniny, svatby či pohřby. Proto si jej i přes řadu problémů a zdravotních komplikací, které dokáže způsobit, spojujeme především s dobrou náladou, oslavami, uvolněním a odbouráním starostí.

Období dospívání je bezesporu velmi obtížným obdobím. Je to období, ve kterém mládež hledá svou vlastní identitu a žebříček hodnot. Velmi nepříznivý je také tlak společnosti, který je v tomto období značný a jedinec se cítí zmatený a nejistý. Je proto velmi důležité, aby tito mladí lidé nehledali odpovědi, útěchu a bezstarostnost právě v konzumaci alkoholu, který jim umožní být na pár hodin uvolněný a v dobré náladě. Užívání alkoholu dětmi a mladistvými se stává celospolečenským problémem, jemuž se dříve nevěnovala značná pozornost. Proto je v zájmu všech, aby těmto dětem a mladistvým byla poskytována efektivní a kvalitní práce v rámci preventivních programů. Aby tyto skupiny mladých lidí dokázali trávit kvalitně svůj volný čas, který by jim pomohl hledat svou vlastní identitu a nemuseli se tak obracet k alkoholu.

Téma s názvem „Problematika konzumace alkoholu v závislosti na způsobu trávení volného času“ jsme si vybrali především pro svou zajímavost. Alkohol je pro mladistvé mnohem dostupnější než ilegální drogy a přece se touto problematikou společnost příliš nezabývá. Většina preventivních programů je zaměřena především na nelegální drogy či kouření a alkohol se víceméně opomíjí. V teoretické části se proto věnujeme definicím pojmů alkohol a závislost, uvádíme znaky projevující se při této závislosti či typologii a vývojová stadia alkoholismu a co-alkoholismu. Přibližujeme problematiku mládeže a alkoholu a nezapomínáme ani na prevenci. Jelikož se zaměřujeme na trávení volného času, v další části jej definujeme a popisujeme jeho funkce a využití. Myslíme si, že kvalitní využití volného času je v rámci prevence užívání alkoholu velmi přínosné. Proto v praktické části práce zjišťujeme, jak dnešní mládež tráví svůj čas a jaké mají zkušenosti s konzumací alkoholu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ALKOHOL A ZÁVISLOST

Slovo alkohol pochází z arabštiny a v překladu znamená nejjemnější z jemného. Tento pojem se užívá již od 12. století a tato chemická látka představuje bezbarvou, průzračnou, hořlavou a palčivě chutnající tekutinu. Alkohol se řadí mezi legální drogy a je nejrozšířenější a nejlépe dostupnou drogou v naší společnosti. Jde o drogu, která má všeobecně uklidňující a tlumivý účinek, také uvolňuje úzkost, napětí a zbavuje zábran (Göhlert a Kühn, 2001, str. 79, 81). Alkohol lze zařadit mezi látky tlumivé, jehož spektrum účinků žádná jiná droga nenabízí. Poskytuje chuťový prožitek, dodává vodu a do jisté míry i živiny, ale především je konzumován pro své působení na psychiku člověka. Nabízí nám pocit zvýšených schopností (jde však jen o subjektivní pocit, který není podložen skutečným zvýšením výkonnosti), zlepšuje náladu, odstraňuje úzkost, zmírňuje bolest, ale také uspává. Alkohol rovněž způsobuje celkový útlum činností CNS (Heller a Pecinovská et al., 2011, str. 49).

Heller (1996, str. 11) ve své knize také uvádí: „Nelze popřít, že alkohol a jiné návykové látky svými vlastnostmi přinášejí mnohým a mnohdy úlevu, euforii, odstraní bolest a nepříjemné tlaky, přispívají ke sblížení lidí, usnadňují komunikaci, rozpouští zábrany v sexuálních kontaktech.“

Výše zmíněný výčet vlastností alkoholu může pomoci ukázat proč se mládež při různých situacích obrací právě na účinky alkoholu. Důvody jsou však různé. Také to, že alkohol je určený jen pro dospělé nebo se dítě snaží přizpůsobit ostatním vrstevníkům, kteří alkohol také ochutnávají. Je však důležité uvědomit si i negativní stránky spojené s užíváním alkoholu. Jak uvádí Göhlert a Kühn (2001, str. 80):

„Alkohol je:

- potravina s vysokým energetickým obsahem
- pochutina jako součást mnoha nápojů
- jed, jehož toxický účinek se projevuje při akutním a chronickém předávkování
- omamný prostředek s vysokým potenciálem zneužívání
- prostředek na spaní, který uklidňuje a uvolňuje.“

Stejně jako užívání jiných drog tak i jednorázové či příležitostné užívání alkoholu může přejít v jeho dlouhodobé užívání až k životu nebezpečné závislosti. Dle mezinárodně platné definice, kterou udává 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí (F10.2), je syndrom závislosti definován takto: „Soubor behaviorálních, kognitivních a fyziologických stavů, který se vyvíjí po opakovaném užití substance a který typicky zahrnuje silné přání užít drogu, porušené ovládnání při jejím užívání, přetrvávající užívání této drogy i přes škodlivé následky, priorita v užívání drogy před ostatními aktivitami a závazky, zvýšená tolerance pro drogu a někdy somatický odvykací stav.“ (Mezinárodní klasifikace nemocí, 2013, str. 198)

Zjednodušenou lékařskou definici závislosti pak uvádí Göhlert a Kühn (2001, str. 20), která zní: „Je to stav, při kterém absence látky nebo jiného podnětu vyvolává v organismu fyzické nebo duševní obtíže. Vzniká po opakovaném nebo chronickém užívání látky, ale i při určité činnosti, která přináší nadměrné uspokojení.“

Z výše uvedených definic je patrné, že závislost na alkoholu je spojována s celou řadou znaků, dle kterých lze závislost diagnostikovat a jimiž se zabýváme níže.

1.1 Znaky závislosti na alkoholu

Definitivní diagnóza závislosti na alkoholu se stanovuje v případě, že se u jedince během jednoho roku objevují alespoň tři z níže uvedených příznaků:

- 1) *silná touha či pocit nucení užívat látku*, jež se jinými slovy také nazývá craving nebo bažení – tyto stavy jsou spojovány s pocitem chuti se napít, ale jde také o psychické i fyzické změny stavu jedince, kdy jedinci jednoduše něco chybí. Tato touha se nedá odstranit, ale pacient se musí toto bažení naučit ovládat (Heller a Pecinovská et al., 2011, str. 22). Pokud hovoříme o projevech psychického bažení, můžeme zde zařadit například oslabení paměti, prodloužení reakčního času, tedy zhoršení postřehu jedince či zvýšenou tepovou frekvenci. Tyto projevy jsou podobné jako příznaky stresu, proto zde pozorujeme také zhoršenou schopnost se správně rozhodnout (Nešpor, 2007, str. 12).
- 2) *potíže v kontrole užívání látky* neboli také zhoršené sebeovládání – tento znak úzce souvisí s výše uvedeným bažením. Ale špatné sebeovládání neprovázené předchozím bažením se zpravidla objevuje, pokud si jedinec špatně uvědomuje sám sebe nebo své

vlastní emoce, je často nadměrně unaven a vyčerpán nebo vyskytne-li se ve vysoce rizikovém prostředí, jako jsou kluby či restaurace, které měl jedinec spojené s návykovým chováním apod. (Nešpor, 2007, str. 13-14).

- 3) *somatický odvykací stav* – tento stav se objevuje nejčastěji ráno, kdy poklesne hladina alkoholu nebo jiné látky v těle. U závislosti na alkoholu se nejčastěji objevuje nervozita, neklid, třes, pocení, dávení, zvracení či nespavost a děsivé sny (Heller a Pecinová et al., 2011, str. 22).
- 4) *růst tolerance* – vždy se projevuje tím, že k dosažení totožného účinku je potřeba vyšší dávky alkoholu.
- 5) *zanedbávání jiných potěšení a zájmů* – jedinec ztrácí zájem o své koníčky, práci, rodinu, vzhled či jiné činnosti.
- 6) *pokračování v užívání přes jasný důkaz škodlivých následků* – i v případě, že jedinec je informován o škodlivých důsledcích užívání alkoholu jej užívá dál. (Nešpor, 2007, str. 18-21)

Dále rozlišujeme různá stádia či typy alkoholové závislosti, jež rozpracováváme níže.

1.2 Stádia a typy alkoholismu

Alkoholovou intoxikaci je možné rozlišit do tří stádií: lehká opilost, opilost středního stupně, těžká opilost, respektive otrava alkoholem. Tato stádia se určují dle klinického obrazu a koncentrace alkoholu v krvi uváděné v promile, ale závisí také na toleranci jednotlivce (Göhlert a Kühn, 2001, str. 81). „Tak mohou například mladiství v prvním alkoholovém opojení i při koncentraci alkoholu v krvi pod dvě promile skýtat klinický obraz těžké otravy, zatímco dlouholetý alkoholik s více než čtyřmi promile se klinicky jeví ještě jako lehce přiotrávený.“ (Göhlert a Kühn, 2001, str. 81)

Lehká opilost tedy nastává při 0,6 až 1,5 promile. Jedinec pociťuje uvolňování zábrán, zlepšení nálady, zvýšenou aktivitu i komunikativnost a lepší navazování kontaktů.

Druhý stupeň tzv. opilost středního stupně nastává při 1,5 až 2,5 promile. Euforie je velmi silná a jedinec ztrácí kritičnost, jeho schopnost ovládnutí se výrazně zmenšuje a dochází i k poruchám vnímání prostředí, rozpor v pocitech či myšlenkách.

O těžké opilosti hovoříme při koncentraci alkoholu v krvi nad 2,5 promile. Jedinec je dezorientován a jeho kontinuita v myšlení se ztrácí. Probíhají změny ve vědomí, kdy

jedinec není schopen jednat přiměřeně a dochází k výbuchům citů s agresivními a výbušnými epizodami. (Göhlert a Kühn, 2001, str. 81-82)

V lékařství se dále klasifikuje pět typů závislostí, které jsou označeny písmeny řecké abecedy.

Typ alfa označuje dočasnou psychickou závislost. Alkohol je užíván pro jeho účinky jen občas a to především pro odstranění úzkosti, k získání euforie či jako prostředek pro sblížení s druhými lidmi. (Skála a Blahoš, 1986, str. 11)

Typ beta je charakteristický nadměrným, ale ne pravidelným užíváním alkoholu. Můžeme zde zařadit víkendové či příležitostné pijáky, kteří konzumují alkohol především ve společnosti. U tohoto typu již dochází k některým tělesným komplikacím a jde o předstupeň typu delta. (Heller a Pecinová et al., 2011, str. 33 – 34)

Typ gama je již charakteristický závislostí na alkoholu. Projevuje se zjevnou ztrátou kontroly nad alkoholem. Jedná se o kombinaci psychické i tělesné závislosti. Jedinec je však ještě schopen určitou dobu abstinovat, i když se u něj objevuje značný abstinční syndrom. (Skála a Blahoš, 1986, str. 11)

Typ delta je označován také jako románský typ, který se od předešlého typu liší ztrátou schopnosti abstinovat. Je charakteristický stavem „ani opilý, ani střízlivý“, což znamená, že si jedinec po celý den udržuje určitou hladinu alkoholu v krvi. Je tedy schopen kontroly nad konzumem.

Typ epsilon, který je velmi vzácný. Typické je zde splývání užívání alkoholu s psychickým onemocněním. Dochází zde k periodickému konzumu alkoholu, který je spojen se ztrátou kontroly a stavy rozladění. (Göhlert a Kühn, 2001, str. 83-86; Heller a Pecinová et al., 2011, str. 33-34)

Při této klasifikaci je třeba brát ohled na to, že se výše uvedené typy mohou různě prolínat a překrývat.

1.3 Vývojová stádia alkoholismu

Také vývoj alkoholismu probíhá v určitých fázích, které jsou závislé na věku jedince, kdy začal pít, na jeho dispozicích a způsobu zneužívání alkoholu. Například u mladistvých, kteří začali konzumovat alkohol velmi brzy, se plný obraz alkoholismu projeví rychleji, než u těch, kteří začali s konzumací alkoholu později. Pro zpřehlednění

vývoje alkoholismu od „nevinného“ společenského pití až k chronickému alkoholismu může posloužit Jellinekova klasifikace, kterou se nyní budeme zabývat.

První fází je iniciální či počáteční stádium typické pro mírný konzum alkoholu. Jedinec se navenek nijak neodlišuje svým pitím od ostatních jen on sám může, ale nemusí, tušit, že pije proto, že se pod vlivem alkoholu cítí mnohem lépe. Alkohol pro něj znamená snažší překonávání situací, které pro něj byly bolestné či neřešitelné. Pokud se alkohol osvědčí při řešení problémů, používá jej čím dál častěji a jeho tolerance roste a roste tedy i dávka alkoholu. Jedinec tedy pije proto, že neumí jinak řešit své problémy, ale pokud najde jiné řešení, většinou omezí i své pití. U jedince se však neobjevují zřetelné opilosti a ve společnosti má pověst člověka, který hodně snese a nejde to na něm vidět. (Skála a Blahoš, 1986, str. 12 – 13)

Druhým stádiem je stádium varovné či prodromální, které je charakteristické tajným pitím a výpadky paměti. Jedinec potřebuje stále vyšší hladinu alkoholu v krvi, aby pociťoval pro něj příjemné pocity, ale zřetelná opilost se objevuje jen jako občasné nedopatření a není pravidelná. Jedinec vyhledává příležitosti k pití a potřebuje více množství alkoholu než ostatní, proto pije potajmu, aby měl náskok. Za své pití se začíná stydět a je citlivý na jakékoliv zmínky o alkoholu. Značné výpadky paměti vedou k pocitům viny a k odhodlání vypořádat se s alkoholem, což vede k bludnému kruhu.

První a druhé stádium je označováno jako předchorobí a nejedná se tedy o chorobu v pravém slova smyslu. Je zde možnost řešit situaci kontrolovaným pitím a vyřešením původních problémů. Pokud se však k tomuto přidruží výpadky paměti z období intoxikace, jde o známku toho, že začíná třetí stádium, které už je považováno za vlastní nemoc. (Heller a Pecinová et al., 2011, str. 14-15)

Třetí stádium se tedy nazývá krucální nebo také rozhodné a jde o kritickou fázi. Tolerance na alkohol stále stoupá a výpadky paměti jsou již samozřejmostí. U jedince se začínají hromadit problémy, které si následně vynutí dočasnou abstinenci. Závislá osoba se později opět vrací ke konzumaci alkoholu s přesvědčením, že zvládne alkohol ovládat. Objevuje se však snížená, poruchová až ztracená kontrola v pití, která se stává trvalou. Alkoholik již nedokáže konzumovat alkohol s mírou a proto je pro něj často jednodušší abstinovat než se snažit o kontrolu množství vypitého alkoholu. (Skála a Blahoš, 1986, str. 13)

Pokud je člověk více dní v týdnu opilý než-li střízlivý, přechází do *čtvrtého* a také posledního stádia. Toto stadium se nazývá *terminální nebo konečné*, které je charakteristické nepříjemnými stavy po vystřízlivění, které jedinec řeší tzv. ranními doušky a pokračuje v pití celý den a několik dní v kuse. V důsledku poškození jater a dalších orgánových poškození, již klesá tolerance a člověk se opije i z menší dávky alkoholu než dříve. Jediné co jedince v tomto stádium zajímá je alkohol a nastupuje stav, kdy to nejde ani bez drogy ani s drogou. V tomto stádiu jedinci často vyhledávají odbornou pomoc.

Jak jsme zmiňovali výše je u mladých lidí tento vývoj alkoholismu i jiné závislosti značně zrychlený. Mladiství konzumují alkohol ve značném množství hned od počátku a to s cílem se opít. S rychlostí vývoje závislosti souvisí také zdravotní komplikace jako jsou úrazy či psychotické stavy, ale také společenské komplikace například nedokončené vzdělání, nezaměstnanost či trestná činnost. (Heller a Pecinová et al., 2011, str. 15-19)

1.3.1 Fáze vývoje co-alkoholismu

Lidé závislí na alkoholu, jsou pro rodinu či partnera enormním zatížením. Tito rodinní příslušníci jsou často donuceni společností mlčet a podporovat přímo či nepřímo závislost, čemuž říkáme co-alkoholismus. Rozlišujeme tři fáze co-alkoholismu:

1. *fáze* – neboli utajování, je charakteristická specifickým chováním rodinného příslušníka, který se snaží udělat vše pro to, aby se veřejnost nedověděla o alkoholismu v rodině. Často nenápadně odstraňuje láhve a kupuje alkohol pro svého partnera. Omlouvá svého partnera při absencích na návštěvách a postupně se ztrácí vazby s přáteli i s širší rodinou. Děti jsou taktéž pod tlakem, neboť nesmí nic prozradit. Tudíž nemohou pozvat své kamarády ani na návštěvu.
2. *fáze* – je nazývána jako kontrola, neboť se partner snaží mít pití toho druhého pod kontrolou. Partner hledá v domě láhve a následně je likviduje. Pokouší se zapojit i celou rodinu, která již o problému ví, aby kontrolovala pití i aktivity alkoholika.
3. *fáze* – neboli odmítání se objevuje většinou až po několika letech. Partner již nezvládá utajovat či kontrolovat závislost toho druhého, proto vyžaduje radikální změnu. Tento tlak na alkoholika často zapůsobí příznivě a začne svou závislost léčit. Je zde také tlak společnosti či úřadů, které donutí jedince vyhledat odborníky. (Göhlert a Kühn, 2001, str. 90-93)

1.4 Negativní dopady alkoholu na lidský organismus

Jak bylo v úvodní části této práce uvedeno, alkohol přináší největší spektrum účinků na lidský organismus. Kromě řady příjemných účinků alkoholu nesmíme zapomínat na ty negativní, které poškozují jak naše tělesné, tak i duševní zdraví. Míra poškození organismu alkoholem je vždy závislá na množství zkonsumovaného alkoholu, ale také na dispozicích jedince tzn. na genetických dispozicích či na množství prodělaných nemocí. Dále se tedy zabýváme somatickými, psychickými a sociálními komplikacemi závislosti na alkoholu.

1.4.1 Somatické komplikace

U somatických komplikací dále rozlišujeme interní a neurologické komplikace. Mezi interní komplikace řadíme například poškození jater, která bývají nadměrným pitím alkoholu nejdříve poškozena. Typická je zde jaterní cirhóza, která se projevuje mimo jiné také únavou, otoky, špatnou krevní srážlivostí, zažívacími problémy či žloutenkou. Jaterní cirhóza může vyústit až v jaterní selhání a následnou smrt. Cirhotická játra jsou také vhodným prostředím pro vznik primárního karcinomu jater, tedy zhoubného nádoru. Také slinivka břišní je alkoholem poškozována, což vede k průjmům, zažívacím problémům i viditelným příznakům podvýživy. Objevují se také akutní záněty slinivky břišní, což je velmi bolestivé onemocnění, které může vést ke zničení slinivky břišní a úmrtí. Další orgány, které jsou působením alkoholu poškozeny, jsou ledviny, trávicí trakt, dýchací systém či srdce. Ani pohlavní systém nezůstává bez poškození. U mužů se vyvíjí ztráta pohyblivosti spermií. U žen nacházíme poruchy menstruačního cyklu až úplnou ztrátu menstruace. (Heller a Pecinovská et al., 2011, str. 56-62)

Neurologické komplikace znamenají narušení nervového systému, což vede ke zvýšení prahu bolesti i pohotovosti ke křečím. Je narušen REM spánek, krátkodobá i dlouhodobá paměť a jedinci mají obtíže s hybností a koordinací. Nejčastějším projevem alkoholismu je alkoholický třes. Jedinec trpí třesem víček, prstů, rukou, někdy také rtů, jazyka i celé hlavy a těla. Objevuje se onemocnění svalů, nervů až alkoholická epilepsie. (Heller a Pecinovská et al., 2011, str. 64-68)

Mezi další poruchy tělesného zdraví způsobené dlouhodobým užíváním alkoholu řadíme oslabení imunitního systému, nádory v různých lokalizacích, zejména v dutině ústní, játrech a trávicím systému, u žen i zvýšené riziko rakoviny prsu, nedostatek vitamínů,

zhoršení vysokého krevního tlaku, cukrovky, epilepsie i dalších nemocí. Roste i riziko mozkové mrtvice, kožních nemocí, úrazů a dopravních nehod. (Nešpor, 2004b, str. 15)

1.4.2 Psychické komplikace

Pokud hovoříme o psychických komplikacích závislosti na alkoholu, patří zde kolísání nálad, úzkosti, žárlivost, nepříjemné kocoviny, bolesti hlavy, nespavost, okénka, poruchy paměti, děsivé sny, stavy smutku, malátnost, nevolnosti, nejistota, výčitky svědomí, neupřímnost k sobě, těžko zvládatelná touha po alkoholu, které se pitím alkoholu ještě zvětšuje, nutkavé myšlenky na alkohol (Nešpor, 2004b, str. 15). Objevuje se také delirium tremens, alkoholická halucinóza, alkoholická paranoidní psychóza, Korzakova psychóza a alkoholická demence (Heller a Pecinovská et al., 2011, str. 71).

1.4.3 Sociální komplikace

Alkohol dále negativně ovlivňuje vztahy k druhým lidem. Stále častěji se vyskytují hádky s rodinou i okolím. Ve vztazích je nedůvěra, napětí, hromadí se neřešené problémy, objevuje se zanedbávání rodiny i násilí. Partner se postupně odcizuje a často dochází k rozvodům. Alkoholici mají problémy s financemi, prací i celkovým životním stylem. Veškeré výdaje souvisí s alkoholem či s úrazy a nehodami pod vlivem alkoholu. Dochází také k prodeji věcí pod cenou a dalším nevýhodným obchodům pro získání peněz na alkohol. Co se týče životního stylu, je velmi chudý. Zájem se soustředí pouze na alkohol, člověk se uzavírá druhým lidem a zanedbává i sám sebe a především svůj zevnějšek. (Nešpor, 2004b, str. 15)

1.5 Dospívání a alkohol

Období dospívání představuje dobu mezi 10 – 20 věkem života, kdy dochází ke komplexní proměně osobnosti. Tyto změny probíhají v oblasti somatické, psychické i sociální a jejich průběh je závislý na kulturních i společenských podmínkách. V této práci se budeme zabývat obdobím rané adolescence, které je také označováno jako pubescence a probíhá přibližně mezi 11-15 rokem života. Je to období spojené s nejnápadnějšími tělesnými změnami, změnami ve způsobu myšlení, emočního prožívání a specifického životního stylu. (Vágnerová, 2008, str. 321-323)

Období dospívání je pro mnohé mladistvé náročným obdobím. Musí se vyrovnat s řadou fyzických i psychických změn. Proto se zde objevuje také časté experimentování,

protesty či úniky, kdy se mladí lidé mohou obracet na účinky alkoholu nebo jiných drog. „U mladistvých jde především o ovlivnění nudy, bezradnosti, nízkého sebevědomí a celkového sebehodnocení, minimalizaci negativních a maximalizaci pozitivních zkušeností.“ (Heller a Pecinová et al., 2011, str. 179) Dnešní dospívající chtějí co nejrychleji zvládnout dobu dětství, zbavit se dětských atributů a vyrovnat se s dospělostí. Chtějí získat větší práva a svobodu v rozhodování, ale povinnosti a zodpovědnost přijímají neochotně (Vágenerová, 2008, str. 323).

Jednou z hlavních hybných sil pubescentního vývoje jsou vztahy k vrstevníkům. Zvláště školní třídy a party vytvořené dle zájmů mají stále větší vliv na chování a rozhodování pubescenta. Veřejné mínění třídy nebo jiné skupiny vrstevníků má v tomto období tak silný vliv, že odmítání představuje strach z vyloučení a neoblíby. Pubescent tak podléhá svým vrstevníkům a snaží se být populární a oblíbený, nebo alespoň nevybočovat. Vrstevnické skupiny často vedou pubescenta k chování, které neodpovídá jeho povaze jako je užívání drog či alkoholu. (Říčan, 2004, str. 183-184)

Alkohol, jak bylo dříve uvedeno, je nejdostupnější legální drogou, což může potvrdit fakt že: „Naprostá většina žáků základní školy má zkušenost s alkoholem ve věku, kdy je zákonem zakázáno podat jim alkoholický nápoj.“ (Heller a Pecinová et al., 2011, str. 189) Alkohol disponuje širokým spektrem účinků na lidský organismus. Poskytuje nám úlevu od bolestí, úzkosti či napětí, zlepšuje náladu a odbourává zábrany. Ale pro dospívající organismus má také specifické účinky, kterými se dále zabýváme.

1.5.1 Specifika působení návykových látek na dospívající organismus

Mezi první varovné známky užívání alkoholu můžeme dle Nešpora (2004a, str. 4) zařadit alkohol v dechu (někdy maskovaný bonbóny apod.), zarudlé oči, zhoršenou pohybovou souhru, nejistou chůzi, ospalost, nezřetelnou výslovnost, často oslabení zábran, slovní nebo i fyzická agrese, bolesti hlavy v kocovině, rozlady, deprese.

U dětí i dospívajících se podstatně rychleji vytváří závislost na návykových látkách a existuje zde vyšší riziko těžkých otrav. Je to způsobeno tím, že děti i dospívající disponují nižší tolerancí na alkohol, mají menší zkušenosti, ale přesto velmi rádi riskují. S těmito faktory souvisí i zvýšené riziko úrazů a nebezpečného jednání pod vlivem alkoholu. Pokud děti nebo dospívající zneužívají návykové látky nebo jsou na ně závislí, bývá na nich velmi patrné zaostávání v psychosociálním vývoji. „Během dospívání dochází k tělesným i duševním změnám a také k vytváření nových sítí mozkových buněk. I jen mírné poškození

paměti a schopnosti učení alkoholem nebo drogami vede k horším studijním a později i pracovním výsledkům“. (Nešpor, 2004a, str. 1) Mají obtíže v oblasti vzdělávání, sebekontroly, sociálních dovedností i citového vyžívání. Také pouhé experimentování s návykovými látkami působí problémy v rodině, ve škole i problémy s trestnou činností. V rámci experimentování i pravidelného užívání alkoholu je zde vysoké riziko v přechodu k jiné droze či kombinaci více drog, což zvyšuje riziko otrav a dalších komplikací. (Nešpor, 2007, str. 52)

„Zhoršená paměť a schopnost se učit není jediným rizikem alkoholu v dospívání. K dalším patří úrazy, dopravní nehody, otravy, sebevraždy, sexuální násilí, nebezpečný sex, trestná činnost zejména násilného rázu, rychlý rozvoj závislosti na alkoholu a drogách či přechod od alkoholu k jiným drogám“. (Nešpor, 2004a, str. 1)

2 PREVENCE ZÁVISLOSTI NA ALKOHOLU

Prevence (z lat. Praevenire = předcházet, včasná ochrana, obrana) znamená soubor opatření, která mají sloužit k předcházení nežádoucích jevů (např. nemocem, zločinům, násilí, závislostem atd.). Tato opatření nazýváme preventivní a jejich cílem je snižování výskytu a zabraňování rozvoje negativních jevů ve společnosti (Průcha, Walterová a Mareš, 2008, str. 178). „Prevenici závislostí je nutno chápat jako aktivitu vedoucí k posílení a ochraně zdraví a výchově ke zdravému způsobu života.“ (Heller a Pecinová et al., 2011, str. 198)

Prevence závislostí tedy není samoučelné poskytování informací o návykových látkách, ale tato prevence dle Nešpora (2003, str. 2) naopak má:

- Předcházet tomu, aby mladiství zneužívali návykové látky zahrnující alkohol i cigarety.
- Oddálit setkání s návykovými látkami do pozdějších let, kdy se zvýší odolnost a sníží rizika.
- Omezit experimentování s návykovými látkami, pokud k němu dochází.
- Předcházet zdravotním komplikacím způsobenými návykovými látkami.

„Efektivní preventivní programy ovlivňují postoje žáků a především jejich chování. To je podstatně obtížnější, než zvýšit pouhou informovanost.“ (Nešpor, 2003, str. 2)

2.1 Typy prevence

V souvislosti s prevencí rozlišujeme prevenci primární, sekundární a terciární

Primární prevence – zaměřena na celou populaci, cílem je předcházet užívání návykových látek u těch, kteří je ještě nezačali užívat nebo alespoň oddálit užívání do pozdějšího věku (Nešpor, 2007, str. 154).

Sekundární prevence – je zaměřená na rizikové jedince a skupiny, u kterých je zvýšená pravděpodobnost vzniku závislosti. Zaměřuje se také na jedince, kteří s užíváním návykových látek již začali. Cílem pak je zastavit či alespoň omezit užívání návykových látek a zajistit včasnou odbornou pomoc.

Terciární prevence – cílem je léčba, zabránění recidivě a zmírnění škod vzniklých užíváním návykových látek. (Pávková et al., 2002, str. 41; Heller a Pecinovská et al., 2011, str. 199, 202)

V souvislosti s tím uvádíme i odlišné dělení prevence, která se dělí dle toho, na koho se zaměřuje, kdy a jak. V rámci tohoto dělení se můžeme setkat se:

Specifickou prevencí – zaměřuje se na určité cílové skupiny, s cílem zabránit rozvoji negativních jevů a dále ji dělíme na:

- a) Všeobecnou – zaměřenou na celou populaci či všechny žáky ve třídě, u kterých není rizikové chování specifikováno
- b) Selektivní – zaměřenou na část populace, u které je zvýšené riziko vzniku negativních jevů, kterým chceme zabránit
- c) Indikovanou – zvanou jako „časná intervence“, která reaguje na již vzniklé negativní jevy

Nespecifickou prevencí – která obsahuje všechny metody a přístupy umožňující rozvoj osobnosti, včetně rozvíjení zájmů, nadání a jiných aktivit. (Typy prevence, © 2003 – 2013)

2.2 Prevence v rodině

„Na úrovni rodiny lze vysledovat řadu rizikových, ale i protektivních faktorů. Jinými slovy rodina se může přímo nebo nepřímo podílet na vzniku a rozvoji závislosti některého člena, ale rodina také může rozvoji závislosti předcházet nebo velmi pomoci při překonávání návykového problému.“ (Nešpor, 2007, str. 78)

Dle Nešpora (2007;2005) můžeme mezi rizikové faktory zařadit:

- rodiče nebo sourozence žijící ve společné domácnosti, kteří zneužívají alkohol nebo jiné návykové látky. Což zvyšuje riziko užívání návykových látek dítětem,
- v rodině neexistují jasně stanovená pravidla pro chování dítěte,
- přehnaná a soustavná přísnost či násilí vůči dítěti,
- nedostatek času, zvláště v časném dětství, nedostatečné citové vazby dítěte a nedostatečná péče,
- schvalování pití alkoholu a užívání drog,
- malá očekávání a podceňování dítěte,
- chudoba či nezaměstnanost rodičů,

- rodiče nevytvářejí prostor pro kvalitní zájmy a záliby atd.

Protektivní faktory zahrnují opaky výše uvedených rizikových faktorů např. jasně stanovená pravidla v chování dítěte, s čím souvisí i následné sankce za porušení dohod a pravidel, přiměřenou péči rodičů a dostatek času na dítě, pevné citové vazby apod. (Nešpor, 2007, str. 79; Nešpor, 2005, str. 46-47)

Mezi faktory, které mohou dospívající ochránit před užíváním návykových látek, patří i schopnost reagovat na nečekané změny ve vztazích v rodině. Rodina by měla poskytovat dostatečné bezpečí a podněty pro vývoj dítěte. V neposlední řadě je důležité o užívání alkoholu i jiných návykových látek mluvit otevřeně a být dětem dobrým příkladem. Prostor pro řešení problémů a zvýšenou komunikaci vzniká například při společných jídlích. Po jídle se otevírá prostor pro komunikaci, ale je zde patrné i rozdělení rolí při přípravě, servírování i umývání nádobí, což sledujeme jako prospěšné. I domácí práce a povinnosti v domácnosti mohou předcházet užívání návykových látek. Dítě se učí zodpovědnosti. (Hajný, 2001, str. 67-83)

„K bohatství rodiny, ze kterého si dítě odnáší do života jen to, co je mu k dispozici, patří určitě i takové aktivity, jako jsou společné výlety, víkendy na horách nebo na chatě, prázdniny u moře a podobně.“ (Hajný, 2001, str. 83)

Vždy je nutné prevenci v rodině zohlednit k věku dítěte. Jiný bude přístup k deseti-letému dítěti a jiný ke dvacetiletému „dítěti“. V této práci se zabýváme především období pubescence, proto níže uvádíme i specifika prevence v tomto období.

I u dospívajících je důležité zajistit přiměřený dohled a i zde platí, že nejlepší je vřelá a středně omezující výchova, která je přiměřená věku. Rodiče by se měli snažit zajistit vhodnou vrstevnickou společnost a povzbuzovat své děti ke kvalitním zájmům a zálibám. Měli by být připraveni diskutovat s pubescenty o návykových látkách a pomáhat jim nacházet správný postoj. Měli by je vést k zodpovědnosti a budovat v nich schopnost předvídat následky svého jednání. Popřípadě umět vyhledat potřebnou pomoc. (Nešpor, 2005, str. 40-43)

2.3 Prevence ve škole

Problémy s návykovými látkami se často poprvé projeví až ve škole zhoršeným prospěchem, disciplinárními problémy nebo neomluvenými hodinami. Škola může být v prevenci pro rodinu užitečným spojencem, ale nemůžeme ji činit výlučně zodpovědnou

za užívání návykových látek dětmi. Škola může být v prevenci užitečná, zvláště když s ní rodina spolupracuje. Níže uvádíme, čím může být škola prospěšná.

- Dobrou a pohotovou spoluprací s rodiči – škola pomáhá rodině včas reagovat na objevující se problémy. Škola rodiče informuje o změně prospěchu i chování jejich dítěte.
- Nabídnutím či zprostředkováním vhodné formy pomoci – například doporučení pedagogicko-psychologické poradny nebo jiného pracoviště v závislosti na charakteru problému.
- Prosazováním přiměřených pravidel ve škole – mohou zahrnovat zákazy kouření a užívání návykových látek ve školním prostředí a na akcích organizovaných školou. S pravidly vždy souvisí i sankce za porušení těchto zákazů.
- Organizací preventivního programu. (Nešpor a Csémy, 2003, str. 65-66)

„Na školách je nutné, aby se problematika drog stala součástí vzdělání a výchovy a hlavně autentických postojů a přesvědčení pedagogických pracovníků.“ (Heller a Pecinová et al., 2011, str. 200)

Prevence ve škole by měla být kontinuálním procesem, který je přizpůsoben různým věkovým skupinám. Žáci či studenti díky prevenci získávají informace a poznatky o návykových látkách a vytváří si tak postoje, které jim pomáhají nalézat řešení životních situací bez drog (Heller a Pecinová et al., 2011, str. 200). Školy pro tuto prevenci vytvářejí a realizují preventivní programy, které jsou organizovány ve spolupráci s vedením školy a měly by mít následující prvky:

- Orientace na situaci ve škole
- Využití spolupráce dětí i dospívajících a zorganizovat program za aktivní účasti předem připravených vrstevníků tzv. peer programy
- Spolupracovat také s rodinami žáků nebo studentů
- Poskytnout pomoc dětem i dospívajícím se zvýšeným rizikem
- Přiměřené prosazování pravidel a zákazů týkajících se návykových látek
- Hledat spojence v prevenci i mimo školu

Takto připravený program je nutné začít postupně realizovat a na konci také vždy vyhodnotit čímž škola získá zpětnou vazbu. (Nešpor a Provazníková, 1999, str. 45) Rozdíly mezi úspěšnými a neúspěšnými preventivními programy zobrazuje následující tabulka.

Úspěšné preventivní programy	Neúspěšné preventivní programy
Soustavné programy. Preventivní program začíná v časném věku a průběžně pokračuje.	Program má nárazový charakter. Jednorázové akce.
Program volí specifickou strategii s ohledem na cílové populace. S rodiči bývá vhodné pracovat zvláště.	Program má příliš obecný a nespecifický charakter. Nerespektuje generační linie a nabízí rodičům i dětem totéž.
Programy pro mladší děti mají obvyčejnější charakter, s přibývajícím věkem je pak program zaměřen specifičtěji.	Program nebere v úvahu věk, U mladších dětí je příliš soustředěn na problémy, které u nich téměř nepřicházejí v úvahu, u starších pak mylně předpokládá, že vhodná rekreační aktivita je sama sobě účinnou prevencí.
Program zahrnuje aktivní účast cílové populace a má interaktivní charakter. To je typické pro peer programy.	Program spoléhá na předávání informací. Předávání informací samo o sobě nedokáže změnit chování.
Program je jasný a strukturovaný.	Neurčitost a beztvorost programu.
Program respektuje potřeby cílové populace, včetně sociálních potřeb nebo potřeba určitých poradenských služeb.	Necitlivost ke specifickým potřebám jednotlivých skupin – etnické menšiny, sociálně znevýhodnění atd.
Program se nachází tam, kam lidé, jímž je určen, chodí.	Velká vzdálenost programu od cílové populace (fyzická vzdálenost i psychologické bariéry).
Nabídka širokého spektra služeb a využívání různých forem prevence.	Izolovaný preventivní program.
Přístup k programu je snadný.	Obtížný přístup k programu (finanční nároky, čekací doby).
Pracovníci programu znají své klienty a dlouhodobě s nimi pracují.	Nahodilé programy pracují s velkým počtem osob, které pracovníci programu často neznají.
Program dokáže účinně soustředit lidské a finanční zdroje.	Program chce příliš mnoho s minimálním lidským i finančním nasazením.
Program vedou dospělí, kteří jsou stabilní, pečující, důvěryhodní a mohou do jisté míry fungovat jako náhradní rodičovské figury.	Program je neosobní, pracovníci programu jsou motivováni čistě finančně bez pozitivního vztahu k cílové populaci.
Program spolupracuje se školou.	Izolované programy bez návaznosti na školu a na společnost.
Tým, který program realizuje, je náležitě připraven.	Přeceňování účasti pracovníků, jejich jedinou kvalifikací bývá někdy jen vlastní zkušenost s návykovými látkami.
Program má jasná, dostatečně důrazná a prosazovaná pravidla týkající se zákazu návykových látek tam, kde probíhá.	
Program se zaměřuje pouze na ty protektivní a rizikové činitele, které se dají ovlivnit. I změna jednoho nebo několika málo z nich může někdy přinést pozitivní změnu.	

Tab. č. 1: Rozdíly mezi úspěšnými a neúspěšnými preventivními programy

(Nešpor a Provazníková, 1999, str. 45-47)

Zjednodušeně lze tedy říci, že úspěšné preventivní programy jsou ty, které splní své krátkodobé i dlouhodobé cíle a pozitivně změní chování a postoje žáků či studentů

k návykovým látkám. Konkrétně jsou pak dle Nešpora (2003, str. 2) úspěšné ty preventivní programy, které:

- Předchází tomu, aby mladiství zneužívali návykové látky zahrnující alkohol i cigarety nebo užívání alespoň oddalují.
- Omezují experimentování s návykovými látkami, pokud k němu dochází.
- Předchází zdravotním komplikacím způsobenými návykovými látkami.
- Mají dlouhodobé výsledky.

2.4 Peer programy

„Principem peer programů je aktivní zapojení připravených vrstevníků.“ (Nešpor, 2003, str. 3) V širším slova smyslu jde o zapojení všech, s nimiž se cílová populace může ztotožnit. Jedinci se v reálném životě dostávají do stejných či podobných situací jako peer aktivisté a tím snadno nabyté dovednosti a postoje uplatňují v praxi. Roli zde nehraje pouze věk, ale například i sociální situace.

Peer programy lze realizovat následujícími způsoby:

1. Ustavením organizace, jejíž členové působí na své vrstevníky – vrstevníci například zvou své spolužáky do klubu, připravují pro ně výstavy či nejrůznější programy.
2. Škola si sama vychová své peer vedoucí.
3. Školením malých týmů, které pak působí na své škole (učitel a několik žáků)

Peer programy jsou nejúčinnější především u dětí a dospívajících s nízkým a středním rizikem vzniku závislosti (Nešpor, Csémy, Pernicová, 1998, str. 38). Přitom programy nejsou nijak náročné na vybavení a mohou probíhat i v běžných třídách (Nešpor, 2003, str. 4).

Prevence je také podpořena právní normou, aby se lépe stala vědomím naprosté většiny obyvatelstva a následně normou společnosti (Heller a Pecinová et al., 2011, str. 207). Dále se tedy seznámíme s prevencí v rámci norem a deklarace o alkoholu.

2.5 Zákonné normy a charta o alkoholu

V České republice preventivní opatření obsahuje zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, který by měl chránit děti, mládež a mladistvé před vznikem škod způsobených i alkoholem.

Zákon například omezuje výrobu, prodej a dovoz hraček, které napodobují tvar a vzhled alkoholických nápojů. Také stanoví, že alkohol může prodávat nebo podávat pouze osoba starší 18 let, pokud se tedy nejedná o žáka připravujícího se na budoucí povolání v oboru kuchař-číšník, prodavač či hotelnictví a turismus. Dále dle §12 (Česká republika, 2005) zakazuje prodávat či podávat alkohol osobám mladším 18 let, na akcích, jež jsou určeny osobám mladším 18 let, ve školách a školských zařízeních také zakazuje prodej pomocí automatů či jiný prodej, při kterém nelze ověřit věk kupujícího.

Evropská charta o alkoholu

Tato charta byla přijata v Paříži roku 1995 zástupci vlád evropských zemí a definuje etické zásady, cíle a strategie vztahující se k alkoholu. Charta obsahuje 5 etických zásad a cílů:

1. „Všichni lidé mají právo na život v rodině, společnosti a v pracovním prostředí, kde budou chráněni před úrazy, násilím a dalšími negativními důsledky konzumu alkoholu.
2. Všichni lidé mají od časného věku právo na nestranné informace a vzdělávání, týkající se následků konzumu alkoholu na zdraví, rodinu i společnost.
3. Všechny děti a všichni dospívající mají právo vyrůstat v prostředí, které je chráněno před negativními důsledky konzumu alkoholu a pokud možno i před propagováním alkoholických nápojů.
4. Všichni lidé, kteří rizikově nebo škodlivě požívají alkoholické nápoje, a členové jejich rodin mají právo na dostupnou léčbu a péči.
5. Všichni lidé, kteří si nepřejí požívat alkoholické nápoje, nebo kteří je požívat nemohou ze zdravotních nebo jiných důvodů, mají právo být chráněni před tlakem alkoholické nápoje pít. Při odmítání alkoholu by se jim mělo dostávat podpory.“ (Nešpor, 2001, str. 121)

Co se týče strategií týkajících se alkoholu podporujících zdraví, uvádíme pouze ty, které se vztahují především k dětem a dospívajícím:

1. Informovat lidi o důsledcích konzumu alkoholu a vytvářet tedy vzdělávací programy již v časném dětství
2. Napomáhat zdraví omezováním dostupnosti alkoholu a to především u mladých lidí, například cenou
3. Regulovat reklamy alkoholických nápojů způsobem, aby reklamy neovlivňovaly mládež například spojováním alkoholu se sportem. (Nešpor, 2001, str. 122)

„Historické zkušenosti i zkušenosti ze zahraničí potvrzují, že prevence je ve výchově účinnější a také podstatnější než náprava chyb a převýchova. A právě kvalitní výchova dětí ve volném čase má výrazný preventivní význam.“ (Pávková et al., 2002, str. 14)

3 VOLNÝ ČAS

Obecně lze říci že: Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku)...“ (Průcha, Walterová, a Mareš, 2008, str. 274)

Uvádíme však další definici volného času, kterou shledáváme za přesnější a především konkrétnější.

„Je to čas, v němž člověk svobodně volí a dělá takové činnosti, které mu přinášejí radost, potěšení, zábavu, odpočinek, které obnovují a rozvíjejí jeho tělesné a duševní schopnosti, popř. i tvůrčí schopnosti. Je to čas, v němž je člověk sám sebou, nejvíce patří sám sobě, kdy koná převážně svobodně a dobrovolně činnosti pro sebe, popř. pro druhé, ze svého vnitřního popudu a zájmu.“(Němec et al., 2002, str. 17)

Slovo volný čas často vyvolává představu něčeho příjemného a zábavného, ale přináší i řadu rizik a problémů, zvláště u dětí a mládeže, které tráví svůj čas neorganizovaně. U dětí které tráví volný čas venku, na ulici bez dohledu či bez zájmu dospělých se zvyšuje riziko ohrožení výchovy i bezpečnosti (Pávková et al., 2002, str. 13-14). Volný čas proto shledáváme za plnohodnotně strávený tehdy, může-li být využit ke prospěchu člověka a jeho osobních kvalit (Spousta et at., 1998, str. 12). V současné době se klade důraz na to, aby děti a mládež využívali volný čas k oddechu, regeneraci sil, kompenzaci zatížení ve škole, pohybovým aktivitám nebo k uměleckým a jiným činnostem (Kavanová a Chudý, 2005, str.13).

Volným časem se podrobně zabývá pedagogika volného času, kterou zmiňujeme dále.

3.1 Pedagogika volného času

Potřeba a snaha pedagogicky ovlivňovat volný čas dětí i mládeže vedla k rozvoji terminologie. Dříve používané termíny výchova mimotřídní, mimoškolní a výchova mimo vyučování vystřídal pojem pedagogika volného času (Hofbauer, 2004, str. 15-16).

Pedagogika volného času je obor pedagogiky a představuje vědu o výchově ve volném čase. Souvislosti mezi pojmy výchova a volný čas se dají vyjádřit třemi následujícími způsoby.

- a) Výchova pro volný čas nebo také k volnému času, kde podstatou je utváření, rozvíjení a kultivování dovedností, schopností a kompetencí pro hodnotné využívání volného času zdůrazňuje především cíl této výchovy.
- b) Výchova ve volném čase bere v úvahu specifické podmínky výchovy v té části lidského života, o které si člověk sám rozhoduje.
- c) Výchova volným časem poté označuje aktivity ve volném čase, metody a formy výchovy i příslušné instituce

Dále se objevují pojmy: výchova formální, neformální a informální. Termín formální výchova představuje působení škol a vzdělávacích zařízení, kde je vzdělání ukončeno a potvrzeno určitým dokumentem jako vysvědčení, certifikát apod. Neformální výchova zahrnuje aktivity mimo vyučování probíhající ve volném čase, které jsou cílené a strukturované. Informální výchova obsahuje jak učení záměrné, cílené tak i nahodilé (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, str. 65-68).

3.1.1 Funkce výchovy ve volném čase

Jednotlivé typy zařízení, instituce i organizace, zabývající se výchovou ve volném čase plní níže uvedené funkce v různé míře i různými způsoby podle svého poslání.

Výchovně – vzdělávací funkce

Na tuto funkci se klade velký důraz. Instituce se podílejí na rozvoji schopností dětí i mládeže, na formování žádoucích postojů, morálních vlastností i uspokojování zájmů i potřeb. Prostřednictvím různých činností motivují děti i mládež ke společensky žádoucímu využívání volného času, k získávání dovedností, vědomostí i návyků. Poskytují příležitost k seberealizaci i přiměřenému sebehodnocení a pomáhají mladistvým vytvářet si svůj názor na svět i život.

Zdravotní funkce

Instituce tuto funkci plní tím, že přispívají k usměrňování režimu dne, což vede k vytváření zdravého životního stylu. Význam zde má střídání činností a poskytování příležitostí k pohybovým, tělovýchovným a sportovním činnostem. Nezapomíná se ani na duševní zdraví. V tomto ohledu zařízení poskytují příjemné prostředí, pohodu, přátele, bezpečí a radost z činností.

Sociální funkce

Instituce ovlivňováním volného času dětí zbavují rodiče starostí v době, kdy jsou v zaměstnání. Zařízení mají možnost vyrovnat rozdíly mezi materiálními a psychologickými podmínkami v rodinách, čímž pomáhají dětem z takto znevýhodněných rodin lépe se zařadit mezi vrstevníky a vytvářet sociální vztahy. Součástí této funkce je i nácvik komunikativních dovedností, rozvoj sociálních kompetencí i rozvíjení znalostí pravidel společenského chování.

Preventivní funkce

Instituce poskytují prevenci negativních sociálně patologických jevů jako je drogová závislost, alkoholismus a kouření, kriminalita, záškoláctví, šikana, rasismus apod. (Pávková et al., 2002, str. 39-41).

Děti mají na rozdíl od dospělých relativně hodně volného času, proto by společnost měla mít zájem na tom, jak děti volný čas tráví. Na prvním místě je to záležitost rodiny, ale nezapomínejme i na ostatní instituce, které trávení volného času zajišťují (Pávková et al., 2002, str. 14).

3.2 Volný čas v rodině

Poprvé v životě se děti setkávají s volným časem vlastním i druhých lidí v rodině, do které se narodí. Rodina je primární sociální skupinou a prvotním prostředím volnočasového života a výchovy a podílí se tak na formování dětské osobnosti. Na volný čas v rodině, který je zdrojem pozitivních i negativních vlivů působí jak objektivní podmínky života a výchovy dětí např. velikost a úplnost rodiny, tak realizace volného času uvnitř rodiny. Rodiče by měli své děti inspirovat, iniciovat a spoluorganizovat aktivity svých dětí i celé rodiny a tím obohacovat zážitky dítěte a připravit jej na volnočasový život v jeho dospělosti. Rodiny mají velké možnosti jak realizovat volný čas svých dětí, ale v současné době sama rodina prochází řadou změn v početnosti, složení, vnitřních vztazích i postojích některých rodičů ke svým dětem, týkající se jejich volného času. U některých rodin se tak vyskytují problémy s negativními jevy, které dětem ztěžují realizaci a bohaté prožívání volného času. Například sociální nejistota nutí mnohé rodiče především řešit existenční otázky před realizací volného času.

Rodina pro děti a mladistvé nadále zůstává prvním prostředím, pro vytváření příznivých podmínek pro trávení volného času. Měla by se aktivně zajímat o to, aby její děti

mohly svůj volný čas prožívat smysluplně a bohatě na základě svého dobrovolného rozhodnutí. Direktivní rozhodování, nepřiměřené zaměstnávání dětí ve volném čase, nedostatek času rodičů, nezáměr, nepochopení a nerespektování potřeb a zájmů dětí naopak může vést k rozvoji závislosti, záškoláctví, šikaně a dalším negativním skutečnostem. Učit své děti přistupovat k volnému času tvůrčím způsobem a vytvářet u dětí postoje, které budou ochotny a schopny uplatňovat i po založení vlastní rodiny, je důležitým úkolem každé rodiny. (Hofbauer, 2004, str. 55-64)

3.3 Volný čas ve škole

Od školy se očekává především vytváření předpokladů pro co nejúspěšnější vstup mladé generace do profesního, občanského i volnočasového života. Pro volnočasový život se škola uplatňuje přímo nebo prostřednictvím svých zařízení. Volnočasové aktivity v rámci školy jsou realizovány na základě dobrovolnosti, čímž vytváří silnější a individuálně podmíněnou motivaci. Plní funkci vzdělávací, výchovnou, kulturní, sociálně-preventivní, oddechovou i kompenzační. Tyto aktivity poskytují poznání, prožívání, sociální kontakty, praktické konání a inspiraci k hodnotnému trávení volného času. Škola tak působí níže uvedenými způsoby. (Hofbauer, 2004, str. 66)

3.3.1 Jednorázové aktivity

Jedná se o jednorázové, příležitostné volnočasové aktivity, které rozšiřují a prohlubují rozsah vyučování nebo slouží k oddechu každého žáka. Řadíme zde návštěvy historických památek, sportovních či kulturních akcí, školní slavnosti, plesy, meziškolní a mezitřídní sportovní a jiná utkání, školy v přírodě, lyžařské výcviky i zahraniční zájezdy. Na tyto jednorázové aktivity dále navazují soutěže, které vyžadují dlouhodobější pozornost a trvalejší zapojení žáků. (Hofbauer, 2004, str. 69-70)

3.3.2 Pravidelná zájmová činnost

Zájmové aktivity školy, které se konají pravidelně, mají velký význam ve sledování individuálního rozvoje účastníka i kolektivu. Jedná se o aktivity spojené s ochranou životního prostředí, sportem i uměleckou tvořivostí např. výstavy výtvarných prací, literární tvorba nebo pořádání koncertů. (Hofbauer, 2004, str. 72)

3.3.3 Školní družiny

Školní družiny zpravidla existují při základních školách a jsou určeny žákům prvního stupně. Školní družiny poskytují primárně činnosti pravidelné, tedy každodenní pro žáky, kteří jsou do školní družiny přihlášení k pravidelné docházce. Uskutečňují však i příležitostné aktivity jako slavnosti, karnevaly, sportovní dny, besídky apod. určené dětem i jejich rodičům. V družinách probíhají rovněž i činnosti spontánní např. neorganizované hry uvnitř i vně družiny. Družina umožňuje účastníkům odpočinkové činnosti v rámci klidových her, zájmových činností, poslechových činností, které slouží k regeneraci sil. Umožňují rovněž přípravu na vyučování např. vypracováváním písemných domácích úkolů, procvičováním učiva formou her, upevňováním školních poznatků v praxi, nacházením souvislostí apod. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, str. 144-146)

3.3.4 Školní kluby

Školní kluby jsou určeny žákům druhého stupně základních škol i žákům víceletých gymnázií stejného věku. Základem činnosti jsou zájmové aktivity formou kroužků, příležitostných akcí a aktivit i spontánní činnosti. Školní kluby jsou otevřeny pro přihlášené žáky, ale pravidelná účast na činnosti klubu není závazná. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, str. 147)

3.4 Volný čas mimo školu

Zařízení pro volný čas mimo školu by měly reagovat na potřeby společnosti i mladé generace. Tato zařízení pomáhají rozvíjet různé stránky osobnosti, jako jsou znalosti, dovednosti, postoje, schopnost spolupracovat apod., ale působí také preventivně proti závislostem, xenofobii či sociálnímu vylučování.

Kromě přírody, historických i uměleckých míst využívaných k výletům, kulturním akcím, divadelním představením, rodiny využívají parky a hřiště ve městech, kde žijí. Ve 20. století došlo k početnému i kvalitnímu rozvoji těchto prostor volného času dětí a mládeže. Parky a zelené plochy byly opatřovány vhodným vybavením a měnily se ve specifická volnočasová zařízení aktivního odpočinku. V současnosti zejména hřiště procházejí výraznými změnami. Stávají se z nich bezpečná hřiště spontánních her malých dětí, streetbalová, basketbalová či fotbalová hřiště pro dospívající, obsahují přenosné nebo stabilní lezecké stěny, skateboardové rampy, dopravní hřiště apod. (Hofbauer, 2004, str. 79-82)

Volný čas mládeže může být vyplněn i v rámci středisek volného času, domů dětí a mládeže, uměleckých škol a dalších organizací a zařízení, které nabízejí širokou škálu zájmových a volnočasových činností.

Střediska volného času a domy dětí a mládeže, se zaměřují především na realizaci specializovaných zájmových činností pod odborným pedagogickým vedením. Nabízejí pravidelnou zájmovou činnost v kroužcích i příležitostné činnosti, jako soutěže talentovaných jedinců, prázdninové tábory či spontánní aktivity na hřištích (Pávková et al., 2002, str. 44). Tato zařízení rozvíjí zájem o umění, techniku, sporty a turistiku, vědy, zábavu a oddech, mezinárodní aktivity (zájezdy, tábory a pobyty v zahraničí). Vytvářejí podmínky pro spontánní činnost, kterou oslovují především neorganizované děti a mladé lidi, kteří svůj volný čas nedovedou jinak využívat (Němec et al., 2002, str. 22).

Před jedinci mladé generace se otevírá široká paleta různorodých možností jak trávit svůj volný čas, které jsou víceméně snadno přístupné. Bohužel se v těchto nabídkách často neumí orientovat a zůstávají u nicnedělání a nudy. Tento malý zájem a neschopnost využít volný čas smysluplně je způsoben nedostatkem přesvědčivých a motivujících informací ze strany zařízení, ale také pasivním přístupem jedinců. Neznalost toho, jak využít existující možnosti pak posiluje izolaci od volnočasových aktivit, těžší vstup do dalších oblastí života, ale také patologické chování. (Hofbauer, 2004, str. 44-45)

„Překonávat neschopnost a nepřipravenost dětí a mladých lidí pozitivně realizovat svůj volný čas proto vyžaduje vytvářet pro ně dostatek přitažlivých nabídek, odstraňovat nezájem a učit je, jak těchto možností využívat.“ (Hofbauer, 2004, str. 46)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 DESIGN VÝZKUMU

Design výzkumu vychází a navazuje na teoretickou část a teoretická východiska této bakalářské práce. Výzkumné šetření se zaměřuje na oblast trávení volného času a zkušenosti s konzumací alkoholu u žáků druhého stupně vybrané základní školy v Bohumíně. Výzkum byl určen žákům ve věku od 11 do 16 let a byl realizován pomocí dotazníkového šetření.

4.1 Stanovení výzkumného problému

„Jak tráví žáci základní školy svůj volný čas a jaké mají zkušenosti s konzumací alkoholu?“

4.2 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu této bakalářské práce je zjistit, jak žáci základní školy tráví svůj volný čas a jaké mají zkušenosti s konzumací alkoholu.

4.2.1 Dílčí cíle

Dílčím cílem výzkumu je:

1. Zjistit, s kým žáci ZŠ tráví volný čas.
2. Zjistit způsob trávení volného času žáků ZŠ.
3. Zjistit, jak tráví žáci ZŠ volný čas s rodinou.
4. Zjistit, jak tráví žáci ZŠ volný čas s přáteli.
5. Zjistit první kontakt žáků ZŠ s alkoholem.
6. Zjistit četnost konzumace alkoholu u žáků ZŠ.
7. Zjistit dostupnost alkoholu pro žáky ZŠ.
8. Zjistit, zda žákům ZŠ přátelé nabízejí alkohol.
9. Zjistit četnost konzumace alkoholu u žáků navštěvujících a nenavštěvujících kroužky.

4.3 Výzkumné otázky

Pro výše uvedené dílčí cíle byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

1. Dílčí cíl
VO1.1: S kým dotazovaní žáci tráví volný čas?
2. Dílčí cíl
VO2.1: Jakým způsobem tráví žáci volný čas?
VO2.2: Jaký typ kroužku žáci navštěvují?
VO2.3: Které organizace žáci využívají pro své kroužky?
VO2.4: Co žáky motivovalo pro výběr kroužku?
3. Dílčí cíl
VO3.1: Jaký je způsob trávení volného času žáků s rodinou?
4. Dílčí cíl
VO4.1: Jaký je způsob trávení volného času žáků s přáteli?
5. Dílčí cíl
VO5.1: Kde se dotazovaní žáci poprvé setkali s alkoholem?
VO5.2: Zkoušeli dotazovaní žáci konzumovat alkohol?
6. Dílčí cíl
VO6.1: Kdy dotazovaní žáci konzumují alkohol?
VO6.2: Jak často dotazovaní žáci konzumují alkohol?
7. Dílčí cíl
VO7.1: Je alkohol pro dotazované žáky lehce dostupný?
8. Dílčí cíl
VO8.1: Konzumují přátelé dotazovaných žáků alkohol?
VO8.2: Nabízejí přátelé dotazovaným žákům alkohol?
9. Dílčí cíl
VO9.1: Jak často konzumují alkohol žáci, kteří kroužky navštěvují?
VO9.2: Jak často konzumují alkohol žáci, kteří kroužky nenavštěvují?

4.4 Teoretická východiska výzkumného šetření

Tato kapitola je zaměřena na výzkumná šetření realizovaná v České republice týkající se trávení volného času dětí a mládeže a užívání alkoholu touto cílovou skupinou. V následující kapitole se proto zabýváme především mezinárodním projektem ESPAD, který mapuje užívání návykových látek u dospívajících v celé Evropě.

V jednotlivých částech popisujeme výzkumná šetření, která byla realizována, ale také metodiku a výsledky těchto šetření.

4.4.1 Studie ESPAD v České republice v roce 2011

„Mezinárodní projekt ESPAD (Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách) je největší celoevropskou studií zaměřenou na zjištění rozsahu užívání návykových látek u dospívajících“ (Zaostřeno na drogy 1, 2012, str. 2). Tato studie se provádí od roku 1995 každé čtyři roky, proto v roce 2011 proběhla již pátá vlna této studie, jejíž hlavním cílem je podat přehled o rozsahu užívání legálních i nelegálních drog. Tato studie se zaměřuje pouze na mládež ve věku 16 let a díky jednotné metodologii jsou výsledky lehce srovnatelné s ostatními zeměmi, kde studie probíhá. Tento projekt rovněž sleduje trendy ve vývoji situace od roku 1995 a analyzuje tak vztahy a příčiny užívání návykových látek mládeží. (Zaostřeno na drogy 1, 2012, str. 2)

V roce 2011 se do projektu zapojilo 36 evropských zemí. Podmínkou účasti ve studii bylo přijetí jednotné metodiky, která představuje jednotný dotazník přeložený do národního jazyka, jednotný princip konstrukce výběrového souboru a způsobu sběru dat. Dotazník pokrývá nejen oblast užívání legálních i nelegálních návykových látek, ale také způsoby využití volného času, vrstevnické vlivy apod. (Zaostřeno na drogy 1, 2012, str. 2).

V České republice se projektu v roce 2011 zúčastnilo celkem 3 913 respondentů. V oblasti zaměřené na užívání alkoholu bylo zjištěno, že alkohol v životě pilo 98 % dotázaných a 60 % lze považovat za pravidelné konzumenty alkoholu. Nejoblíbenějším alkoholickým nápojem mezi těmito respondenty je pivo, které konzumuje téměř 72 % respondentů. 59 % uvedlo pití destilátů a 47 % víno. Fénoménem je pití tzv. alkopops, což jsou limonády s obsahem alkoholu, které pije 41 % dotázaných. Časté pití alkoholických nápojů udávají více chlapci, kteří preferují pivo. U dívek naopak sledujeme nárůst častého pití vína. (Zaostřeno na drogy 1, 2012, str. 4)

Stále častěji se setkáváme se zdravotně rizikovou formou konzumace alkoholu spočívající v častém pití nadměrných dávek alkoholu při jedné příležitosti. Tato forma konzumace je velmi rozšířená především mezi chlapci, ale stávají se stále běžnějšími i mezi dívkami. Dále byl zjišťován způsob získávání alkoholu. Pro svou potřebu si alkohol v obchodě zakoupilo 61 % respondentů a 77 % dotázaných uvedlo konzumaci alkoholu v hospodě, restauraci, baru nebo na diskotéce. Uvádějí, že pivo je nejdostupnější alkoholický nápoj. (Zaostřeno na drogy 1, 2012, str. 4, 5)

Ze studie také vyplývá, že šestnáctiletí v České republice nepovažují pití alkoholu za příliš zdravotně rizikové chování. Jako rizikové chování považují až pravidelnou či denní konzumaci alkoholu, ačkoliv v důsledku konzumace alkoholu i tito šestnáctiletí měli řadu problémů. Nejčastěji se jednalo o problémy ve vztazích s rodiči, s přáteli, problémy ve škole, ale také nehodu nebo zranění. Mezi studenty je také vysoký podíl těch, kteří v důsledku konzumace alkoholu uvedli sex bez ochrany či sexuální zkušenost, které následně litovali. (Zaostřeno na drogy 1, 2012, str. 10, 11)

4.5 Pojetí výzkumu

Pro zpracování empirické části bakalářské práce byl zvolen kvantitativní výzkum, který nám umožňuje pracovat s větším počtem respondentů a získaných dat. Toto pojetí výzkumu bylo zvoleno na základě výzkumného cíle, který vypovídá o způsobu trávení volného času a o konzumaci alkoholu žáky základní školy. Pro získání dat z těchto oblastí bylo zvoleno dotazníkové šetření, které bude níže popsáno.

4.6 Výzkumný soubor

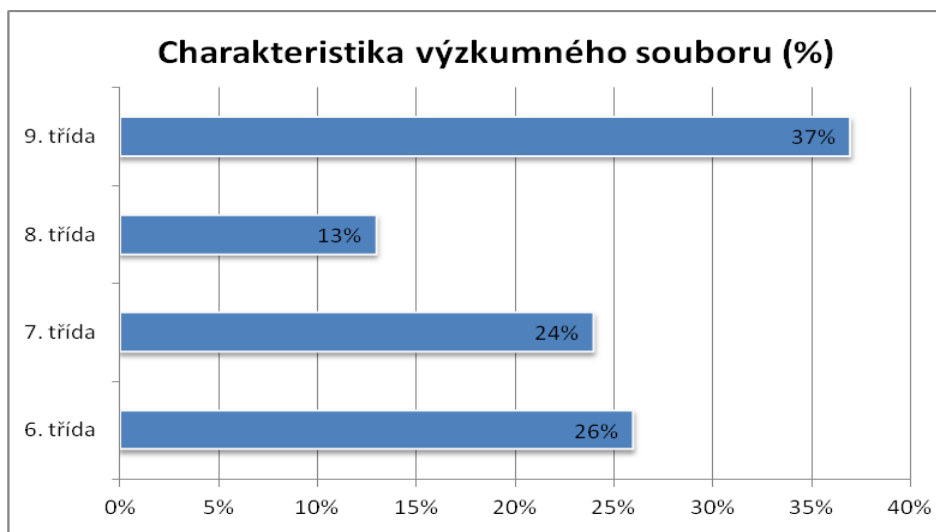
Jako výzkumný soubor jsme si zvolili žáky vybrané základní školy v Bohumíně. Jde o soubor získaný dostupným výběrem. Konkrétně byli zvoleni žáci 6. – 9. tříd této základní školy, kteří jsou ve věku od 11 do 16 let. Celkový počet žáků na 2. stupni této školy je 114. Při realizaci výzkumu bylo ve škole přítomno 95 žáků a jeden dotazník byl vyřazen pro neúplnost odpovědí. Níže uvedená tabulka konkrétněji charakterizuje výzkumný soubor složený z celkového počtu 94 respondentů.

Třída	Pohlaví				Celkem	
	Muž		Žena		Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)		
6.	13	54	11	46	24	26
7.	6	26	17	74	23	24
8.	8	67	4	33	12	13
9.	14	40	21	60	35	37
Celkem	41	47	53	57	94	100

Tab. č. 2: Charakteristika výzkumného souboru

Z tabulky vidíme, že se výzkumu zúčastnilo celkem 94 žáků, z toho 41 mužů a 53 žen. Respondenty jsme pro lepší charakteristiku výzkumného vzorku rozdělili na 6. – 9. třídy, kde pozorujeme, že nejvíce žáků je v 9. třídách, tedy 35. V 8. třídě je pouze 12 žáků, v 7. třídě 23 a v 6. třídě 24 žáků.

Graf č. 1: Charakteristika výzkumného souboru

Graf č. 1 vyjadřuje procentuální zastoupení žáků jednotlivých tříd v tomto výzkumném šetření. Vidíme, že největší zastoupení mají žáci 9. tříd, 37 %. Dále se výzkumu zúčastnili žáci 6. třídy v zastoupení 26 %, žáci 7. třídy, 24 % a nejmenší zastoupení měli žáci 8. třídy, 13 %.

4.7 Metoda sběru dat

Za výzkumnou metodu byl zvolen dotazník, který je velmi frekventovanou metodou pro získávání dat především v pedagogických výzkumech. Dotazník je soustava písemně formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které získáváme písemné odpovědi od dotazovaných. U dotazníkového šetření je zapotřebí mít na vědomí,

že nezjišťuje to, jací respondenti skutečně jsou, ale dává nám přehled pouze o tom, jak sami sebe respondenti vidí, nebo chtějí, aby byli viděni. Výhodou však zůstává jeho rychlé a ekonomické získávání dat od velkého počtu dotazovaných. (Chráska, 2007, str. 163-164)

4.8 Způsob zpracování dat

Získaná data byla pro základní vyhodnocení zpracována v programu Microsoft Excel. Takto vyhodnocená data dále používáme pro podrobnější vyhodnocování pomocí níže popsaných statistických metod.

Popisná statistika, pruhové grafy – pro ucelenou interpretaci výsledků dotazníkového šetření a grafické znázornění byla vybrána základní popisná statistika a pruhové grafy.

Výzkumné šetření pomocí dotazníku bylo realizováno v únoru 2013 na vybrané základní škole v Bohumíně. Testování začínalo seznámením žáků se zkoumanou problematikou, s tištěnou verzí dotazníku a podmínkami jeho vyplňování. Následně probíhalo rozdávání, vyplňování a sesbírání dotazníků. Na konec jsme poděkovali za spolupráci a rozloučili se.

5 ANALÝZA VÝZKUMNÝCH DAT

Analýza výzkumných dat byla rozdělena do tří oblastí podle výzkumných otázek, které jsou v bakalářské práci zkoumány a jsou výše uvedeny. První oblast se zaměřuje na zkoumání způsobu trávení volného času žáků základní školy. Druhá oblast zkoumá užívání alkoholu těmito žáky. Třetí oblast se zaměřuje na konzumaci alkoholu žáky navštěvujících kroužky a těch, kteří kroužky nenavštěvují. Výsledky všech oblastí jsou charakterizovány pomocí popisné statistiky a pruhových grafů.

Nyní se již zaměříme na analýzu první oblasti, jež charakterizuje způsob trávení volného času žáků vybrané základní školy v Bohumíně.

5.1 Oblast první: trávení volného času

V kapitole se budeme zabývat způsobem trávení volného času žáky základní školy. Zaměříme se na to, s kým tyto žáci tráví svůj volný čas, jak ho využívají, zda navštěvují kroužky a jaké to jsou. Dále se zaměříme na to, jaká místa pro svůj volný čas využívají či jak tráví volný čas s přáteli a rodinou. Všechny otázky budou zkoumány pomocí deskriptivní statistiky a výsledky budou znázorněny v tabulkách četností. Pro procentuální vyjádření četností používáme pruhové grafy.

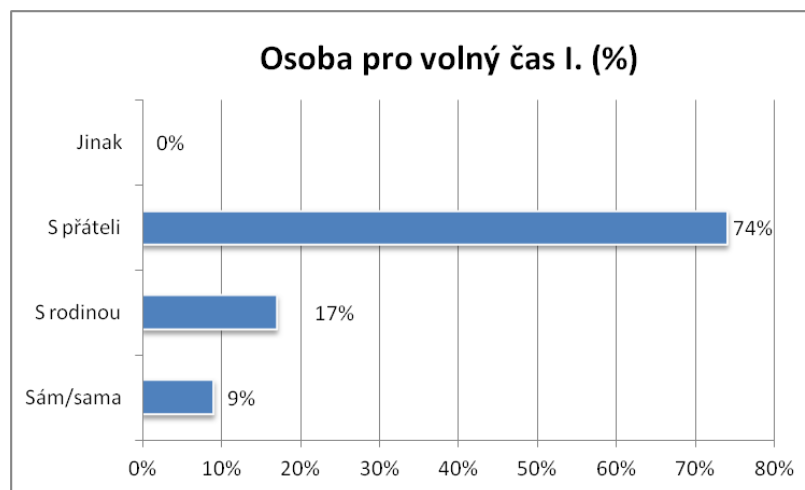
1. Osoba pro volný čas

VO1.1: S kým dotazovaní žáci tráví volný čas?

	Absolutní četnost				Celkem	
	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Sám/sama	1	2	0	5	8	9
S rodinou	5	4	2	5	16	17
S přáteli	18	17	10	25	70	74
Jinak	0	0	0	0	0	0
Celkem	-	-	-	-	94	100

Tab. č. 3: Osoba pro volný čas: rád trávím volný čas

Z tabulky č. 3 vidíme, s kým žáci rádi tráví svůj volný čas. Pozorujeme, že většina respondentů ze všech tříd nejraději tráví svůj volný čas s přáteli, 70 četností. Pouze 16 dotazovaných z celkového počtu 94 rádo tráví volný čas s rodinou a 8 sami. Žádný z žáků nevolil jinou možnost.

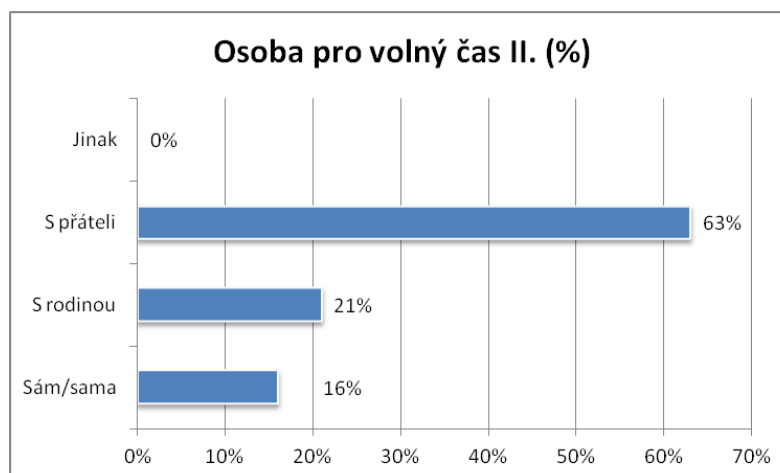
Graf č. 2: Osoba pro volný čas: rád trávím volný čas

Z grafu č. 2 je patrné, že nejvíce respondentů, ze všech tříd nejraději tráví volný čas s přáteli, 74 %. 17 % respondentů rádo tráví volný čas s rodiči a 9 % dotazovaných sami. Žádný z žáků nevedl jinou možnost.

	Absolutní četnost				Celkem	
	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Sám/sama	3	3	0	9	15	16
S rodinou	5	5	5	5	20	21
S přáteli	16	15	7	21	59	63
Jinak	0	0	0	0	0	0
Celkem	-	-	-	-	94	100

Tab. č. 4: Osoba pro volný čas: nejčastěji trávím volný čas

Z tabulky č. 4 sledujeme, s kým žáci nejčastěji tráví svůj volný čas. Je patrné, že nejčastěji žáci tráví volný čas s přáteli, 59 četností. 20 respondentů tráví nejčastěji volný čas s rodinou a 15 sami. Vidíme, že žáci 9. tříd častěji tráví volný čas sami než s rodinou. Žádný z dotazovaných nevedl jinou odpověď.

Graf č. 3: Osoba pro volný čas: nejčastěji trávím volný čas

Graf č. 3 ukazuje, že 63 % dotazovaných žáků nejčastěji tráví volný čas s přáteli, 21 % žáků s rodinou a 16 % respondentů tráví nejčastěji svůj volný čas sami.

2. Způsob trávení volného času

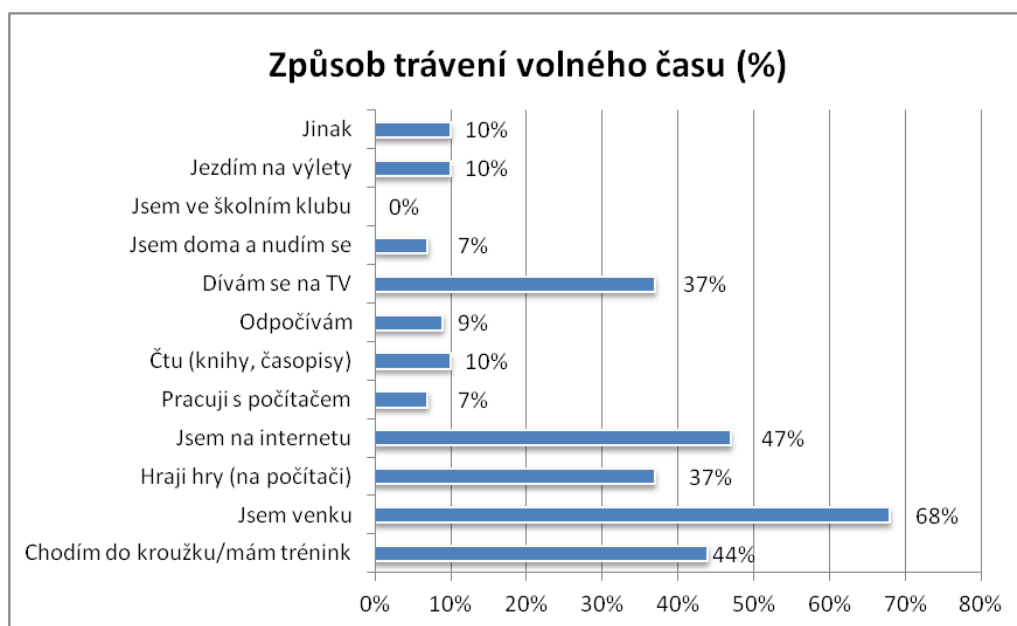
VO2.1: Jakým způsobem tráví žáci volný čas?

	Absolutní četnost				Celkem	
	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Chodím do kroužku/mám trénink	14	10	3	14	41	44
Jsem venku	20	16	9	19	64	68
Hraji hry (na počítači, playstationu atd.)	10	3	5	17	35	37
Jsem na internetu (Facebook a jiné sociální sítě)	6	12	6	20	44	47
Pracuji s počítačem (vyhledávání informací)	2	0	2	3	7	7
Čtu (knihy, časopisy)	1	3	0	5	9	10
Odpočívám	4	0	1	3	8	9
Dívám se na TV	7	14	6	8	35	37
Jsem doma a nudím se	1	3	0	3	7	7
Jsem ve školním klubu	0	0	0	0	0	0
Jezdím na výlety	4	0	2	3	9	10
Jinak	2	2	1	4	9	10
Celkem	-	-	-	-	268	-

Tab. č. 5: Nejčastější způsob trávení volného času

Z tabulky č. 5 je patrné, jakým způsobem žáci nejčastěji tráví svůj volný čas. Respondenti byli omezeni maximálním počtem tří odpovědí. Nejčastěji žáci volili odpověď, že tráví svůj volný čas venku, 64 četností. Dále nejčastěji tráví volný čas na sociálních sítích, 44 četností, v kroužku či na tréninku 41 četností a v neposlední řadě tráví volný čas hraním počítačových her nebo sledováním televize, tyto odpovědi volilo 35 dotazovaných. 9 respondentů tráví volný čas čtením či je na výletech, 8 dotazovaných ve volném čase odpočívá a 7 žáků se doma nudí nebo pracují s počítačem. Ani jeden žák netráví volný čas ve školním klubu. Mezi jiné trávení volného času, které volilo 9 respondentů, žáci uváděli jízdu na kole, bruslích, hraní karet, pobyt v knihovně, venčení psa či poslech hudby. Pouze

u žáků 6. třídy pozorujeme, že dávají přednost aktivnímu způsobu trávení volného času, neboť vidíme, že 14 četností u kroužků či tréninků převyšuje např. četnosti u trávení volného času hraním počítačových her, sledováním televize či trávením volného času na sociálních sítích. Tuto skutečnost u jiných tříd nepozorujeme. U 7. i 8. třídy tedy vidíme, že dávají přednost sledování televize či sociálním sítím před kroužky. 9. třídy mají v rovnováze pobyt venku a trávení volného času na sociálních sítích. Před kroužky či tréninky upřednostňují také hraní počítačových her. Naopak četnosti návštěv kroužků a tréninků převyšují sledování televize, což sleduje pouze u 6. a 9. tříd.

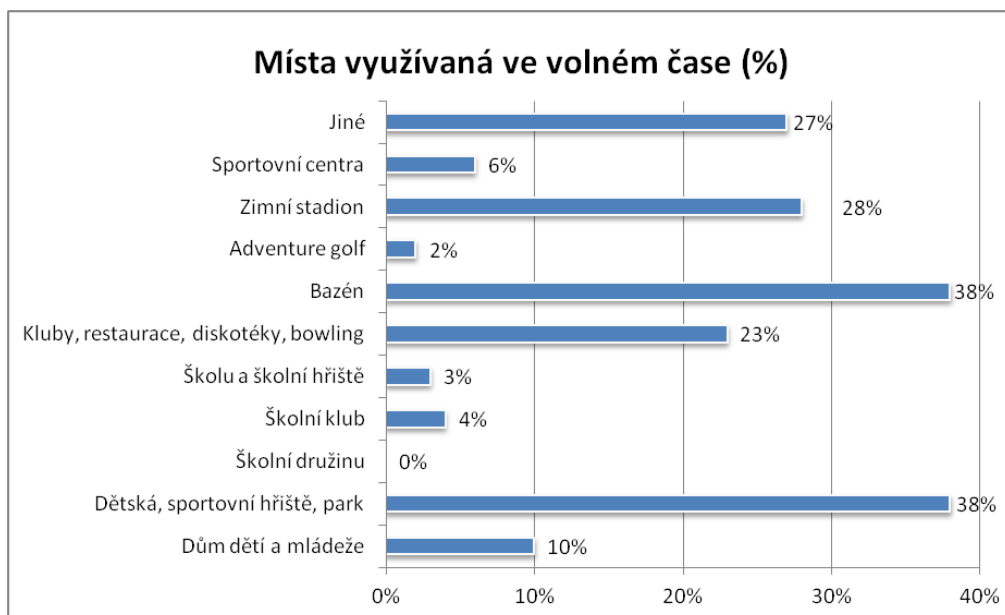
Graf č. 4: Nejčastější způsob trávení volného času

Z grafu č. 4 je patrné, že nejvíce respondentů, 68 % z 94 dotazovaných, tráví volný čas venku, 47 % na internetu, 44 % chodí do kroužku nebo má trénink a 37 % dotazovaných žáků hraje počítačové hry nebo se dívá na televizi. Nízké procentuální zastoupení žáků, 10 %, čte knihy či časopisy, jezdí na výlety nebo tráví volný čas jinak, než bylo v možnostech nabízeno. 9 % dotazovaných ve volném čase odpočívá a po 7 % má práce s počítačem nebo jsou žáci doma a nudí se. Nikdo s respondentů netráví volný čas ve školním klubu. Žáci byli omezeni počtem maximálně tří odpovědí.

	Absolutní četnost				Celkem	
	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Dům dětí a mládeže	3	3	1	2	9	10
Dětská, sportovní hřiště, park	10	5	5	16	36	38
Školní družinu	0	0	0	0	0	0
Školní klub	2	1	1	0	4	4
Školu a školní hřiště	0	0	0	3	3	3
Kluby, restaurace, diskotéky, bowling	4	5	1	12	22	23
Bazén	13	5	6	12	36	38
Adventure golf	0	1	0	1	2	2
Zimní stadion	10	4	2	10	26	28
Sportovní centra	1	0	1	4	6	6
Jiné	7	8	2	8	25	27
Celkem	-	-	-	-	169	-

Tab. č. 6: Místa využívaná ve volném čase

Z tabulky č. 6 usuzujeme, že žáci svůj volný čas tráví nejčastěji na dětských a sportovních hřištích, v parku a na bazéně, 36 četností. Mezi další oblíbené místo patří zimní stadion, 26 četností, a v neposlední řadě kluby, restaurace, diskotéky či bowling 22 četností. Méně oblíbená místa, kde tráví dotazovaní žáci volný čas, jsou Dům dětí a mládeže v Bohumíně, 9 četností, sportovní centra, 6 četností, školní klub, 4 četnosti, škola a školní hřiště, 3 četnosti, a adventure golf, 2 četnosti. 25 četností pozorujeme u odpovědi jiné, kde žáci uváděli, že tráví volný čas v obchodech, doma či se pohybují po městě. Nikdo neodpověděl, že tráví volný čas ve školní družině. Tato odpověď zde byla zařazena jako kontrolní, neboť školní družiny jsou určeny pro žáky prvního stupně. U 7. a 9. tříd dále pozorujeme, že návštěvy klubů, restaurací a diskoték jsou hned na druhém místě po trávení volného času na hřištích či v parku nebo jsou na stejné úrovni. Respondenti byli omezeni počtem maximálně tří odpovědí.

Graf č. 5: Místa využívaná ve volném čase

Graf č. 5 charakterizuje, na kterých místech žáci nejčastěji tráví volný čas. 38 % z 94 dotazovaných tráví volný čas na dětských a sportovních hřištích, v parku či na bazéne. 28 % respondentů využívá zimní stadion a 23 % navštěvuje kluby, restaurace, diskotéky nebo bowling. Dále sledujeme výrazný odskok. 10 % žáků, tráví volný čas v domě dětí a mládeže, 6 % ve sportovních centrech, 4 % ve školním klubu, 3 % ve škole nebo na školních hřištích a 2 % na adventure golfu. Nikdo z respondentů netráví volný čas ve školní družině (tato možnost byla uvedena jako kontrolní). 27 % uvedlo jinou odpověď, kde uváděli, že tráví volný čas v obchodech, doma či se pohybují po městě. Žáci byli omezeni počtem maximálně tří odpovědí.

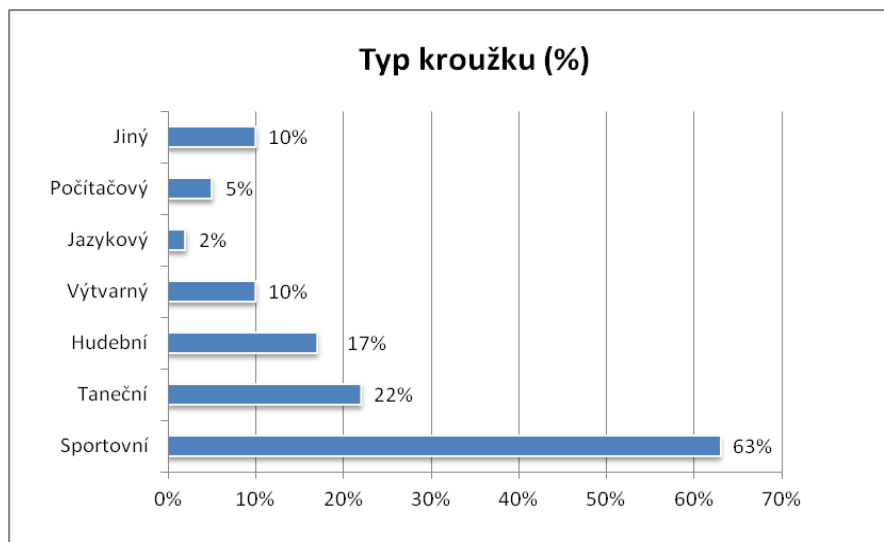
VO2.2: Jaký typ kroužku žáci navštěvují?

	Absolutní četnost				Celkem	
	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Sportovní	8	8	2	8	26	63
Taneční	4	2	1	2	9	22
Hudební	1	1	0	5	7	17
Výtvarný	3	0	1	0	4	10
Jazykový	1	0	0	0	1	2
Počítačový	0	0	0	2	2	5
Jiný	1	0	0	3	4	10
Celkem	-	-	-	-	53	-

Tab. č. 7: Typ kroužku

Tabulka č. 7 vypovídá o tom, jaké typy kroužků žáci navštěvují, přičemž mohli volit i více odpovědí. Z celkového počtu 41 žáků, kteří navštěvují nějaký kroužek, nejvíce dotazovaných, tedy 26, navštěvuje sportovní kroužky. 9 četností pozorujeme u tanečních kroužků a 7 u hudebních. 4 z žáků navštěvují výtvarné kroužky. Nejmenší oblibu vidíme u jazykových a počítačových kroužků, které navštěvují 1 až 2 žáci. 4 z dotazovaných zvolilo možnost jiné odpovědi, kde uváděli zdravotnické či umělecké kroužky.

Graf č. 6: Typ kroužku

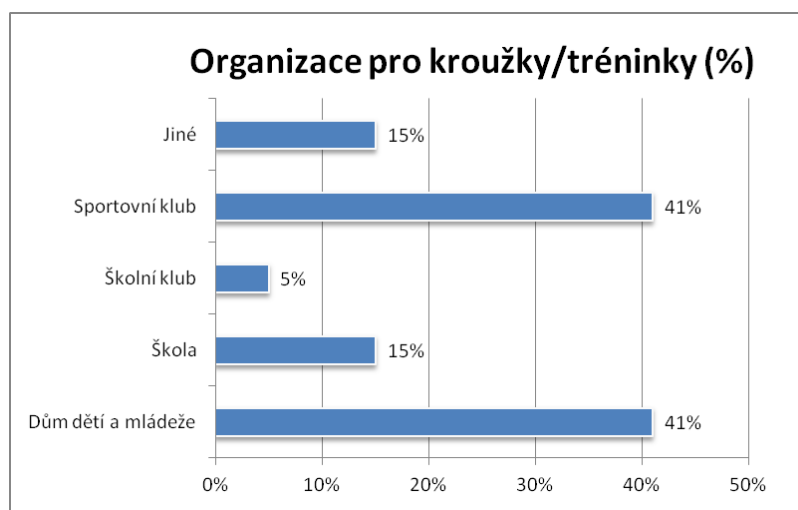
Graf č. 6 ukazuje, že 63 % žáků z celkového počtu 41 žáků, kteří navštěvují kroužek, navštěvují kroužky sportovní. 22 % dotazovaných navštěvuje taneční kroužek, 17 % kroužek hudební a 10 % výtvarný. Nejméně oblíbené jsou kroužky počítačové, 5 %, a jazykové, 2 % žáků. 10 % respondentů uvedlo jiný kroužek, než byl nabízen. Zde se objevoval kroužek zdravotnický či umělecký. Žáci mohli volit i více odpovědí.

VO2.3: Které organizace žáci využívají pro své kroužky?

	Absolutní četnost				Celkem	
	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Dům dětí a mládeže	6	2	1	8	17	41
Škola	2	3	0	1	6	15
Školní klub	2	0	0	0	2	5
Sportovní klub	6	5	2	4	17	41
Jiná organizace	1	2	0	3	6	15
Celkem	-	-	-	-	48	-

Tab. č. 8: Organizace pro kroužky/tréninky

Z tabulky č. 8 vidíme, že nejčastějšími organizacemi, které pro své kroužky žáci využívají, jsou Dům dětí a mládeže v Bohumíně a sportovní kluby. U obou sledujeme 17 četností. 6 žáků z celkového počtu 41, kteří navštěvují kroužky, uvedlo, že využívají kroužky realizované v rámci školy. 2 dotazovaní uvádí školní klub. 6 respondentů zvolilo jinou odpověď, kde zmínili Základní uměleckou školu v Bohumíně či faru, která nabízí své kroužky. Pozorujeme, že školu či školní klub využívají spíše mladší žáci druhé stupně, tedy žáci 6. a 7. třídy a žáci vyšších tříd se věnují svým kroužkům spíše mimo školní prostředí. Žáci mohli volit více odpovědí než pouze jednu.

Graf č. 7: Organizace pro kroužky/tréninky

Z grafu č. 7 je patrné, že 41 % z žáků, kteří navštěvují nějaký kroužek, ho navštěvují v rámci Domu dětí a mládeže v Bohumíně či sportovního klubu. 15 % respondentů uvádí, že využívají kroužky nabízené školou a 5 % dotazovaných kroužky realizované školním klubem. 15 % žáků uvedlo jinou odpověď, kde se vyskytovali odpovědi, že navštěvují kroužky v Základní umělecké škole v Bohumíně či v rámci fary. Žáci mohli volit i více odpovědí.

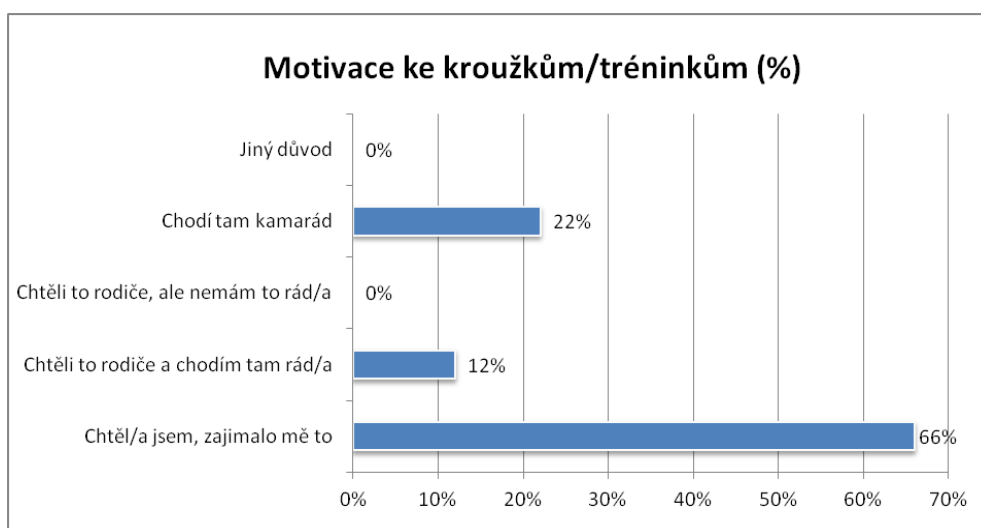
VO2.4: Co žáky motivovalo pro výběr kroužku?

	Absolutní četnost				Celkem	
	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Chtěl/a jsem, zajímalo mě to	10	3	3	11	27	66
Chtěli to rodiče a chodím tam rád/a	2	2	0	1	5	12
Chtěli to rodiče, ale nemám to rád/a	0	0	0	0	0	0

Chodí tam kamarádi	2	5	0	2	9	22
Jiný důvod	0	0	0	0	0	0
Celkem	-	-	-	-	41	100

Tab. č. 9: Motivace ke kroužkům/tréninkům

Z výše uvedené tabulky č. 9 sledujeme, proč se žáci do zmiňovaných kroužků či na tréninky přihlásili. Vidíme, že 27 ze 41 dotazovaných se do kroužku přihlásilo, protože je zajímavá a chtěli do něj chodit. 9 respondentů mělo motivaci v kamarádech, kteří do kroužku už chodili. 5 žáků do kroužku přihlásili rodiče, ale kroužek je baví. Ani jeden z dotazovaných žáků nechodí do kroužku jen kvůli rodičům, kteří to chtěli. Žádný žák nevedl jinou odpověď. Je patrné, že vliv rodičů se objevuje hlavně u mladších žáků druhého stupně, tedy u žáků 6. a 7. třídy. U 7. třídy sledujeme, že vrstevníci nebo kamarádi měli na žáky větší vliv než rodiče nebo vlastní vůle.

Graf č. 8: Motivace ke kroužkům/tréninkům

Graf č. 8 vypovídá o tom, že 66 % ze 41 respondentů, kteří navštěvují nějaké kroužky, se do těchto kroužků přihlásilo z vlastní vůle a zájmu. 22 % dotazovaných ovlivnili přátelé, kteří již do kroužku chodili, a 12 % žáků navštěvuje kroužky z vůle rodičů, ale kroužky je baví. Ani jeden respondent nechodí do kroužku proti své vůli, jen proto, že to chtěli rodiče. Žádný z žáků ne zvolil jinou odpověď.

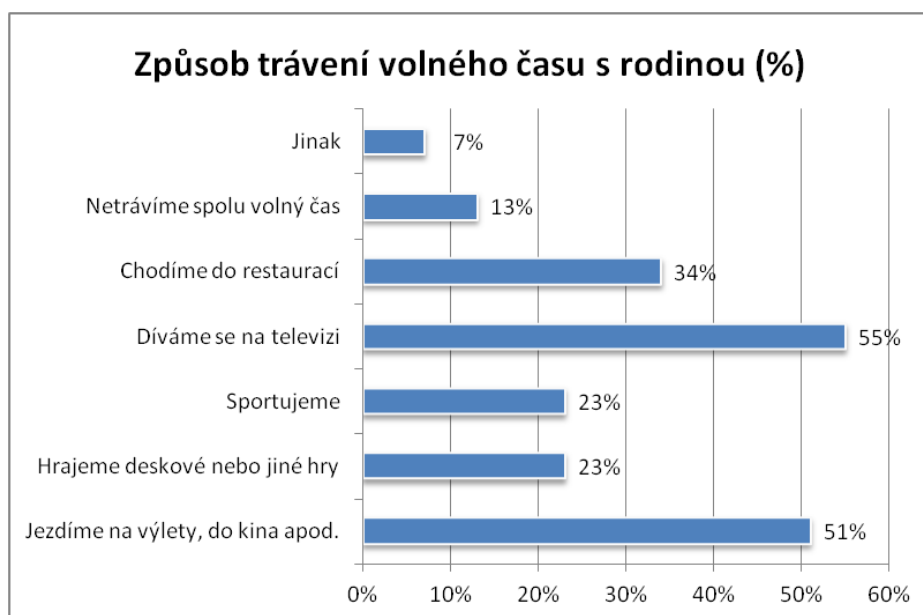
3. Způsob trávení volného času s rodinou

VO3.1: Jaký je způsob trávení volného času žáků s rodinou?

	Absolutní četnost				Celkem	
	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Jezdíme na výlety, do kina apod.	17	7	6	18	48	51
Hrajeme deskové nebo jiné hry (ne na počítači)	6	8	2	6	22	23
Sportujeme	5	6	6	5	22	23
Díváme se na televizi	10	15	8	19	52	55
Chodíme do restaurací	12	8	2	10	32	34
Netrávíme spolu volný čas	3	3	0	6	12	13
Jinak	2	0	3	2	7	7
Celkem	-	-	-	-	195	-

Tab. č. 10: Způsob trávení volného času s rodinou

Z tabulky č. 10 je patrné, že pokud žáci tráví volný čas s rodiči, tak se většinou dívají na televizi, 52 četností, nebo se vypravují na výlety či do kina, 48 četností. 32 četností pozorujeme u trávení volného času s rodiči v restauracích. Velký počet četností vidíme také u hraní deskových či jiných her nebo sportování, 22 četností. Dotazovaní také uváděli, že s rodiči volný čas netráví, 12 četností, nebo tráví volný čas s rodiči jinak, 7 četností. U odpovědi „jinak“ žáci uváděli, že s rodiči chodí na návštěvy, do obchodu nebo si povídají. Pokud se podíváme konkrétněji na každou třídu, zjistíme, že žáci 6. třídy nejčastěji s rodiči jezdí na výlety. Na druhém místě sledujeme návštěvy restaurací a poté sledování televize. U 7. třídy pozorujeme, že s rodiči nejčastěji sledují televizi. Na druhém a třetím místě je návštěva restaurací či hraní deskových her. Žáci 8. třídy se s rodiči rovněž dívají především na televizi, dále také sportují nebo jezdí na výlety. U 9. tříd se objevuje nejvíce četností u činností, které se nejčastěji ukázaly také u ostatních tříd, tedy sledování televize, výlety či návštěvy restaurací. Naopak si všímáme, že se u žáků 9. tříd objevuje 6 četností u odpovědi, že s rodiči volný čas netráví, což je u této odpovědi nejvíce ze všech tříd. Respondenti byli omezeni počtem maximálně tří odpovědí.

Graf č. 9: Způsob trávení volného času s rodinou

Z grafu č. 9 pozorujeme, že 55 % žáků, z celkového počtu 94 respondentů, tráví volný čas s rodiči sledováním televize a 51 % dotazovaných jezdí s rodiči na výlety či do kina. 34 % respondentů s rodiči navštěvuje restaurace a po 23 % vidíme u sportování či hraní deskových nebo jiných her. 13 % z dotazovaných uvádí, že s rodiči netráví volný čas a 7 % uvedlo jinou odpověď, než byla nabízena. Zde se objevovalo, že s rodiči chodí do obchodu na návštěvy nebo si jen povídají. Dotazovaní byli omezeni počtem maximálně tří odpovědí.

4. Způsob trávení volného času s přáteli

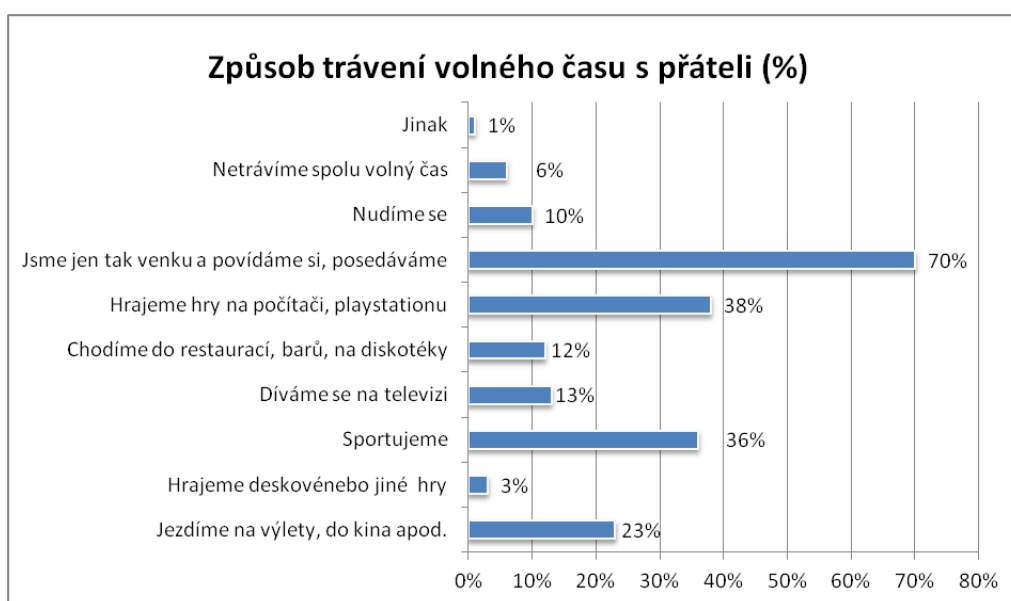
VO4.1: Jaký je způsob trávení volného času žáků s přáteli?

	Absolutní četnost				Celkem	
	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Jezdíme na výlety, do kina apod.	7	3	4	8	22	23
Hrajeme deskové nebo jiné hry	0	3	0	0	3	3
Sportujeme	11	8	3	12	34	36
Díváme se na televizi	2	4	1	5	12	13
Chodíme do restaurací, barů, na diskotéky	3	1	2	5	11	12
Hrajeme hry na počítači, playstationu	5	7	7	17	36	38
Jsmen jen tak venku a povídáme si, posedáváme	19	17	8	22	66	70
Nudíme se	1	3	1	4	9	10

Netrávíme spolu volný čas	0	3	0	3	6	6
Jinak	0	0	0	1	1	1
Celkem	-	-	-	-	200	-

Tab. č. 11: Způsob trávení volného času s přáteli

Z tabulky č. 11 je patrné, že největší četnost, 66, se vyskytuje u odpovědi: „Jsme jen tak venku a povídáme si, posedáváme“. Dále respondenti uváděli, že s přáteli tráví volný čas hraním počítačových her, 36 četností nebo sportováním, 34 četností. 22 četností vidíme u výletů a návštěv kin. 12 a 11 četností pozorujeme také u sledování televize či návštěv restaurací, barů a diskoték. 9 respondentů se s přáteli nudí a 6 dotazovaných uvedlo, že s přáteli volný čas netráví. Pouze 3 dotazovaní uvedli, že s přáteli hrají deskové nebo jiné hry. Pokud se zaměříme na jednotlivé třídy, všimneme si, že u všech tříd se nejčastěji objevuje odpověď „Jsme jen tan venku a povídáme si, posedáváme.“ Dále se u 6. a 7. tříd na druhém místě vyskytuje sportování s přáteli. U 8. a 9. tříd vidíme, že na druhém místě se vyskytuje hraní počítačových her s přáteli. Žáci byli omezeni počtem maximálně tří odpovědí.

Graf č. 10: Způsob trávení volného času s přáteli

Z grafu č. 10 vidíme, že 70 % z celkového počtu 94 dotazovaných, tráví volný čas s přáteli venku, kde si povídají nebo jen tak posedávají. 38 % žáků hraje s přáteli počítačové hry a 36 % sportuje. 23 % respondentů jezdí na výlety nebo do kina. 13 % z dotazovaných sleduje s přáteli televizi nebo navštěvují restaurace, bary či diskotéky, 12%. 10 % žáků se s kamarády nudí a 6 % s nimi volný čas netráví. Pouze 3 %

z dotazovaných žáků uvádí, že s přáteli hrají deskové nebo jiné hry. 1% uvedlo jinou odpověď, která zněla: „Navštěvujeme se.“ Žáci byli omezeni počtem maximálně tří odpovědí.

5.2 Oblast druhá: zkušenosti s alkoholem

Níže se budeme zabývat tím, jaké mají žáci vybrané základní školy v Bohumíně zkušenosti s alkoholem. Zaměříme se na to, kde se žáci poprvé setkali s alkoholem, jestli alkohol ochutnali a kolik jim bylo let, ve kterých dnech a jak často jej konzumují. Dále se zabýváme i tím, jak žáky ovlivňují v konzumaci alkoholu vrstevníci či zda se zdržují na místech, kde se alkohol objevuje a je pro ně dostupný. Všechny otázky budou zkoumány pomocí deskriptivní statistiky a výsledky budou znázorněny v tabulkách četností. Pro procentuální vyjádření četností používáme pruhové grafy.

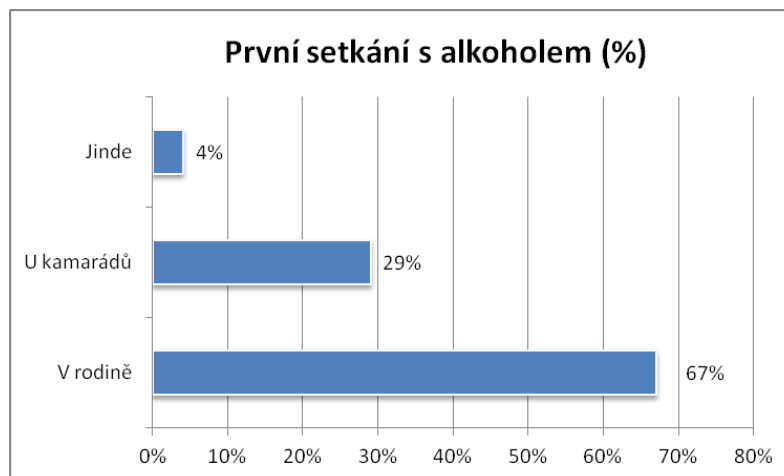
5. První kontakt s alkoholem

VO5.1: Kde se dotazovaní žáci poprvé setkali s alkoholem?

	Absolutní četnost				Celkem	
	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
V rodině	15	17	8	23	63	67
U kamarádů	5	6	4	12	27	29
Jinde	4	0	0	0	4	4
Celkem	-	-	-	-	94	100

Tab. č. 12: První setkání s alkoholem

Tabulka č. 12 ukazuje, kde se žáci základní školy poprvé setkali s alkoholem. Vidíme, že se nejčastěji poprvé setkali s alkoholem v rodině např. při rodinné oslavě apod., 63 četností. 27 žáků se poprvé setkalo s alkoholem mezi kamarády a 4 respondenti zvolili jinou odpověď. Zde se objevovaly odpovědi, že se poprvé setkali s alkoholem na zimním stadionu nebo na návštěvě.

Graf č. 11: První setkání s alkoholem

Z výše uvedeného grafu č. 11 je patrné, že 67 % dotazovaných žáků se poprvé setkali s alkoholem v rodině, 29 % uvádí první setkání s alkoholem u kamarádů. 4 % žáků zvolilo jinou odpověď, kde uvedli setkání s alkoholem na zimním stadionu či na návštěvě.

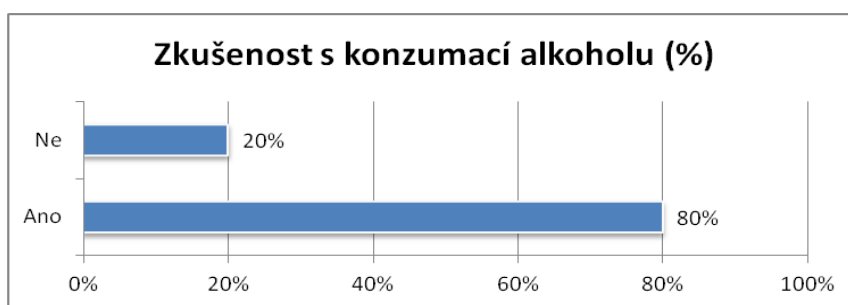
VO5.2: Zkoušeli dotazovaní žáci konzumovat alkohol?

	Absolutní četnost								Celkem	
	6. třída		7. třída		8. třída		9. třída		Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž		
Ano	13	6	6	9	3	3	14	21	75	80
Ne	0	5	0	8	5	1	0	0	19	20
Celkem	-	-	-	-	-	-	-	-	94	100

Tab. č. 13: Zkušenost s konzumací alkoholu

Tabulka č. 13 charakterizuje, zda žáci již konzumovali alkohol. Tabulku jsme rozdělili na jednotlivé třídy a třídy ještě na muže a ženy pro lepší informace o zkušenostech s alkoholem u dívek a chlapců. Vidíme, že 75 žáků, z celkového počtu 94, již ochutnalo alkohol a zbytek, tedy 19, alkohol ještě nekonzumovalo. Ve všech třídách, kromě třídy 8., sledujeme, že alkohol konzumovali již všichni chlapci. Pozorujeme, že mezi dívkami v 6., 7. a 8. třídě, které alkohol ochutnaly a které ho doposud nekonzumovaly, není velká rozdílnost. V 9. třídách alkohol konzumovali již všichni žáci.

Graf č. 12: Zkušenost s konzumací alkoholu

Graf č. 12 ukazuje, že 80 % dotazovaných žáků již konzumovalo alkohol, i když nejsou plnoletí. Pouze 20 % žáků alkohol ještě neochutnalo.

Průměrný věk, ve kterém dotazovaní žáci poprvé konzumovali alkohol, je 11, 6 let. Žáci uváděli, že nejčastěji konzumují pivo a pijí ho, protože jim chutná.

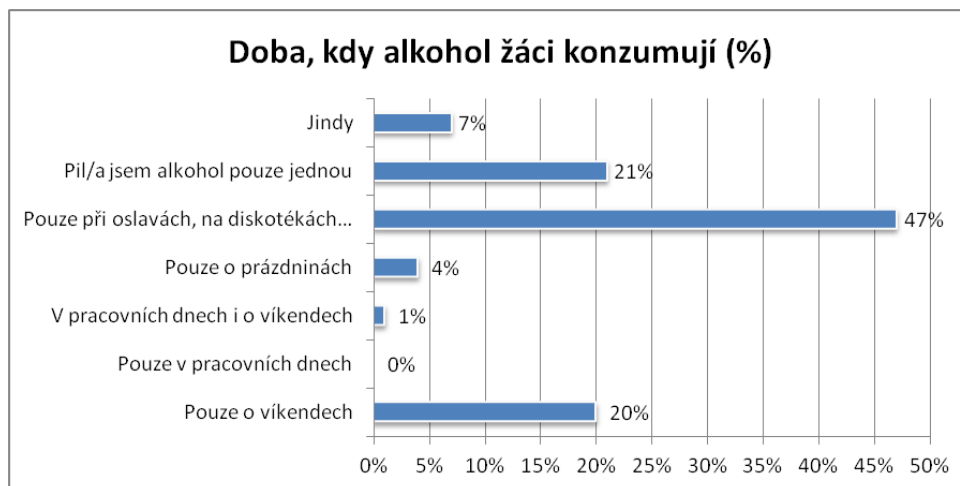
6. Četnost konzumace alkoholu

VO6.1: Kdy dotazovaní žáci konzumují alkohol?

	Absolutní četnost				Celkem	
	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Pouze o víkendech	4	5	1	5	15	20
Pouze v pracovních dnech	0	0	0	0	0	0
V pracovních dnech i o víkendech	0	0	0	1	1	1
Pouze o prázdninách	0	0	0	3	3	4
Pouze při oslavách, na diskotékách a jiných akcích	5	7	3	20	35	47
Pil/a jsem alkohol pouze jednou	8	3	2	3	16	21
Jindy	2	0	0	3	5	7
Celkem	-	-	-	-	75	100

Tab. č. 14: Doba, kdy alkohol žáci konzumují

Z tabulky č. 14 vidíme, že nejvíce žáků konzumuje alkohol při oslavách nebo na diskotékách, tedy 35 žáků. 16 dotazovaných uvedlo, že alkohol sice ochutnali, ale bylo to pouze jednou a víckrát alkohol nekonsumovali. 15 žáků konzumuje alkohol pouze o víkendech, 3 žáci pouze o prázdninách a 1 z žáků konzumuje alkohol jak o víkendech, tak v pracovních dnech. 5 respondentů zvolilo jinou odpověď, kde uváděli, že pijí alkohol někdy po obědě, nebo když mají zrovna chuť.

Graf č. 13: Doba, kdy alkohol žáci konzumují

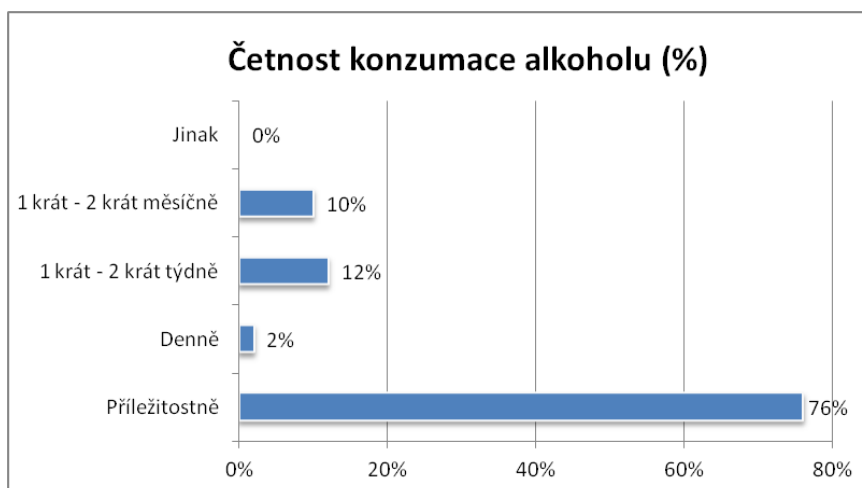
Z výše uvedeného grafu č. 13 je patrné, že 47 % respondentů konzumuje alkohol pouze při oslavách nebo na diskotékách, 21 % konzumovalo alkohol pouze jednou a 20 % konzumuje alkohol pouze o víkendech. 4 % žáků konzumují alkohol pouze o prázdninách a pouze 1 % žáků v pracovních dnech i o víkendech. 7 % dotazovaných zvolilo jinou odpověď, kde uváděli, že alkohol konzumují někdy po obědě, nebo když mají zrovna chuť.

VO6.2: Jak často dotazovaní žáci konzumují alkohol?

	Absolutní četnost				Celkem	
	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Příležitostně	11	8	4	22	45	76
Denně	0	0	0	1	1	2
1 krát – 2 krát týdně	0	3	0	4	7	12
1 krát – 2 krát měsíčně	0	1	0	5	6	10
Jinak	0	0	0	0	0	0
Celkem	-	-	-	-	59	100

Tab. č. 15: Četnost konzumace alkoholu

Tabulka č. 15 vypovídá o tom, jak často žáci alkohol konzumují. Z celkového počtu 75 respondentů, kteří již alkohol konzumovali, jsme vyřadili ty, kteří alkohol konzumovali pouze jednou. Po tomto odečtení je celkový počet respondentů 59, z toho 45 žáků konzumuje alkohol příležitostně, 7 žáků 1 krát – 2 krát týdně a 6 žáků 1 krát – 2 krát měsíčně. Jeden respondent uvedl, že alkohol konzumuje denně. Žádný z respondentů neuvedl jinou odpověď.

Graf č. 14: Četnost konzumace alkoholu

Z grafu č. 14 je zřejmé, že 76 % dotazovaných konzumuje alkohol příležitostně, 12 % žáků 1 krát – 2 krát týdně, 10 % žáků 1 krát – 2 krát měsíčně a 2 % žáků konzumuje alkohol denně. Ani jeden respondent nezvolil jinou odpověď.

7. Dostupnost alkoholu

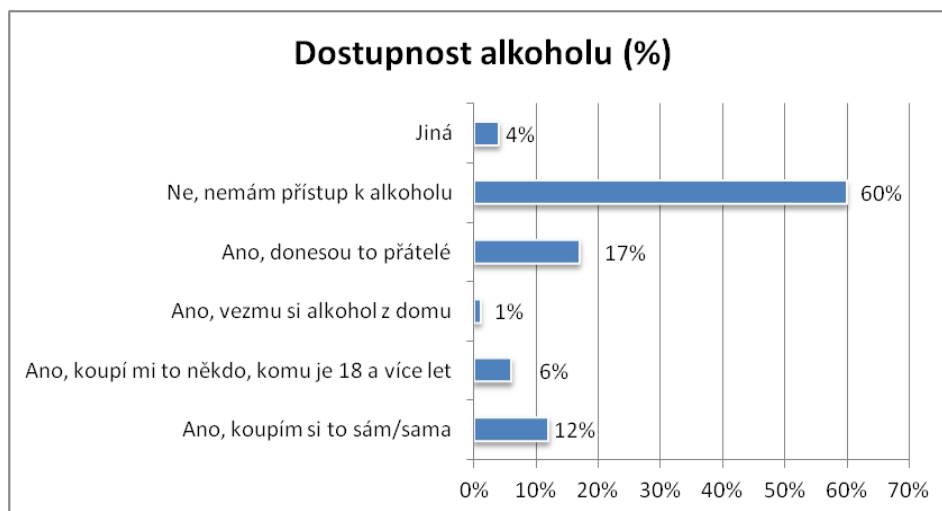
VO7.1: Je alkohol pro dotazované žáky lehce dostupný?

	Absolutní četnost				Celkem	
	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano, koupím si to sám/sama	0	1	0	10	11	12
Ano, koupí mi to někdo, komu je 18 a více let	0	1	1	4	6	6
Ano, vezmu si alkohol z domu	0	0	0	1	1	1
Ano, donesou to přátelé	2	4	3	7	16	17
Ne, nemám přístup k alkoholu	20	16	8	12	56	60
Jiná	2	1	0	1	4	4
Celkem	-	-	-	-	94	100

Tab. č. 16: Dostupnost alkoholu

Z tabulky č. 16 je patrné, zda mají žáci přístup k alkoholu, i když nejsou plnoletí. 56 respondentů uvádí, že přístup k alkoholu nemá. 16 žáků však má přístup k alkoholu prostřednictvím přátel a 11 žáků, především z 9. tříd, si alkohol koupí samo v obchodě, kde

po nich nevyžadují občanský průkaz. 6 dotazovaných si alkohol obstarává pomocí starších přátel, kteří pro ně alkohol koupí. 1 žák si alkohol vezme z domu. 4 respondenti uvedli jinou odpověď, kde jsme se dovídali, že alkohol pro ně je lehce dostupný, ale nechtějí ho.

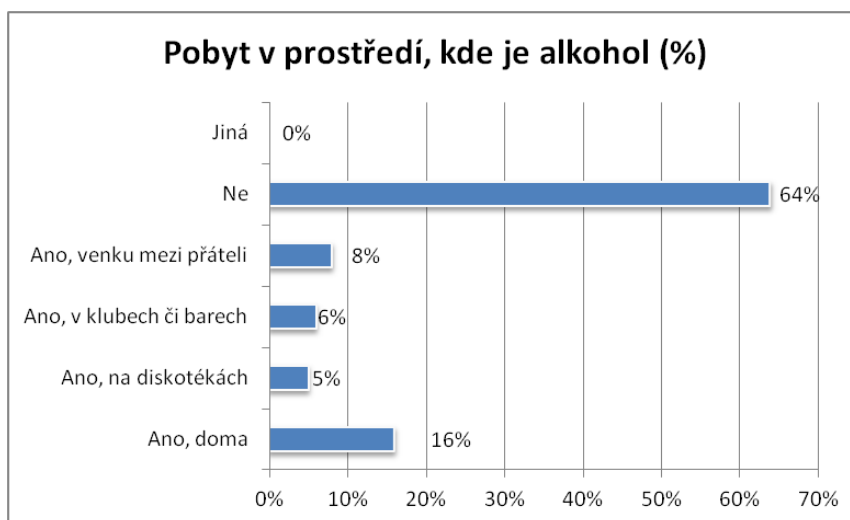
Graf č. 15: Dostupnost alkoholu

Z výše uvedeného grafu č. 15 sledujeme, že 60 % žáků nemá přístup k alkoholu. U 17 % dotazovaných zajistí alkohol přátelé a 12 % žáků si alkohol koupí samo v obchodě, kde po nich nechtějí občanský průkaz. 6 % dotazovaných využívá pro nákup alkoholu plnoleté přátele. 4 % uvedli jinou odpověď a 1 % žáků si alkohol vezme z domu.

	Absolutní četnost				Celkem	
	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano, doma	2	7	1	6	16	17
Ano, na diskotékách	0	0	0	5	5	5
Ano, v klubech či barech	3	3	0	0	6	6
Ano, venku mezi přáteli	0	0	0	7	7	8
Ne	19	13	11	17	60	64
Jiná	0	0	0	0	0	0
Celkem	-	-	-	-	94	100

Tab. č. 17: Pobyt v prostředí, kde je alkohol

Tabulka č. 17 vypovídá o tom, zda se dotazovaní žáci často zdržují na místech, kde se prodává nebo konzumuje alkohol. 60 respondentů uvedlo, že se na takových místech často nezdržuje. 16 žáků, za takové místo považují domov a to především kvůli četnosti oslav, na kterých se alkohol konzumuje. 7 žáků volilo odpověď, že se zdržují mezi přáteli, kteří alkohol konzumují, 6 dotazovaných se zdržuje v klubech či barech a 5 žáků na diskotékách. Nikdo z dotazovaných nezvolil jinou odpověď.

Graf č. 16: Pobyt v prostředí, kde je alkohol

Z výše uvedeného grafu č. 16 je patrné, že 64 % žáků se v prostředí, kde se konzumuje či prodává alkohol, často nezdržuje. 16 % respondentů za takové místo považuje domov. 8 % dotazovaných se zdržuje mezi kamarády, kteří alkohol konzumují, 6 % v klubech či barech a 5 % na diskotékách. Nikdo nevolil jinou odpověď.

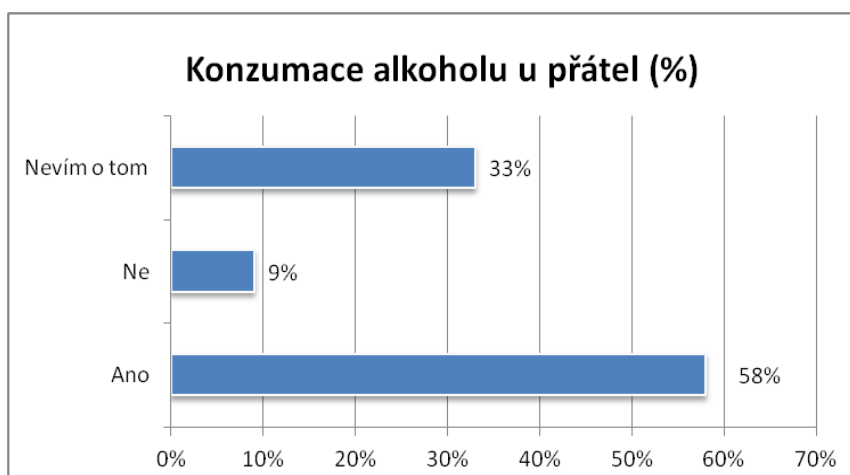
8. Nabídka alkoholu od přátel

VO8.1: Konzumují přátelé dotazovaných žáků alkohol?

	Absolutní četnost				Celkem	
	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	11	10	7	27	55	58
Ne	1	5	2	0	8	9
Nevím o tom	12	8	3	8	31	33
Celkem	-	-	-	-	94	100

Tab. č. 18: Konzumace alkoholu u přátel

Tabulka č. 16 charakterizuje konzumaci alkoholu u přátel žáků vybrané základní školy. Vidíme, že většina, 55 žáků má přátele, kteří alkohol konzumují. 31 žáků neví, jestli jejich přátelé konzumují alkohol a 8 dotazovaných si je jistá, že jejich přátelé alkohol ne Konzumují. Pozorujeme, že u žáků 9. tříd si není nikdo jistý, že by jeho přátelé nepili alkohol, u 6. třídy si je jistý pouze 1 žák, u 8. třídy jsou si jisti 2 žáci a u 7. třídy je si jisto 5 žáků, že jejich přátelé alkohol ne Konzumují.

Graf č. 17: Konzumace alkoholu u přátel

Graf č. 17 znázorňuje, že 58 % žáků má přátele, kteří konzumují alkohol, 33 % si není jistá nebo neví, zda jejich přátelé alkohol konzumují a pouze 9 % si je touto skutečností opravdu jistá.

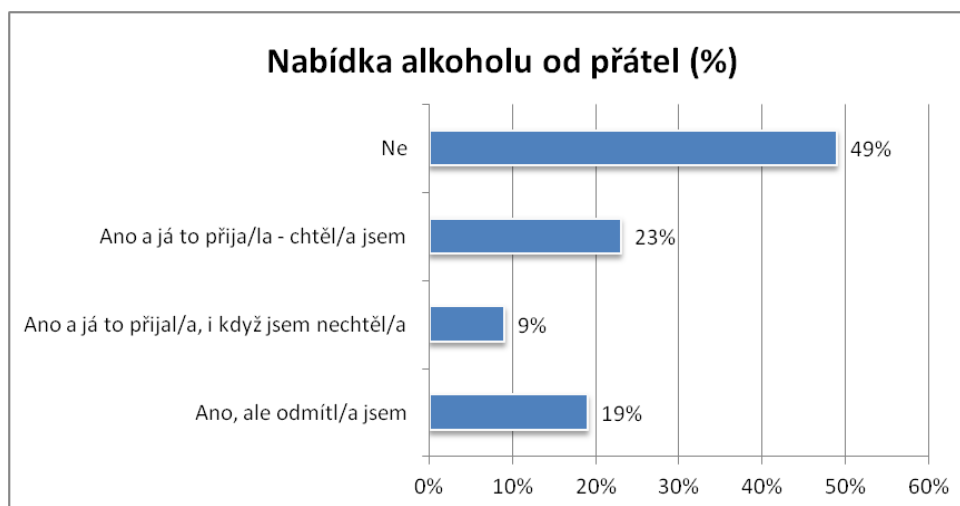
VO8.2: Nabízejí přátelé dotazovaným žákům alkohol?

	Absolutní četnost				Celkem	
	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano, ale odmítl/a jsem	4	4	3	7	18	19
Ano a já to přijal/a, i když jsem nechtěl/a	4	1	0	3	8	9
Ano a já to přijal/a (chtěl/a jsem)	2	3	3	14	22	23
Ne	14	15	6	11	46	49
Celkem	-	-	-	-	94	100

Tab. č. 19: Nabídka alkoholu od přátel

Z tabulky č. 19 pozorujeme, zda přátelé nabízejí dotazovaným žákům alkohol a zda se touto nabídkou dotazovaní žáci nechají ovlivnit a přijmou ji. Vidíme, že 46 respondentů z celkového počtu 94 se nesečkala s tím, že by jim alkohol přátelé nabízeli. 22 žáků nabíd-

ku od přátel přijalo, protože sami chtěli. 18 žáků nabídku odmítlo, ale 8 dotazovaných se přáteli nechalo ovlivnit a alkohol přijali, i když původně nechtěli. Bylo zde uvedeno, že se žáci styděli odmítnout pití alkoholu, protože nechtěli být jediný, kdo odmítne.

Graf č. 18: Nabídka alkoholu od přátel

Graf č. 18 charakterizuje, že 49 % žáků se nesetkalo s tím, že by jim přátelé nabízeli alkohol. 23 % dotazovaných se s touto skutečností setkalo a alkohol přijalo, protože chtěli. 19 % respondentů nabízený alkohol odmítlo, ale 9 % žáků nabízený alkohol odmítnout nedokázalo, protože se styděli a nechtěli být jediný, kdo nebude alkohol konzumovat.

5.3 Oblast třetí: návštěva kroužku a konzumace alkoholu

V této kapitole se zaměříme na to, jaké mají zkušenosti s alkoholem žáci, kteří kroužky nenavštěvují a ti, kteří je navštěvují.

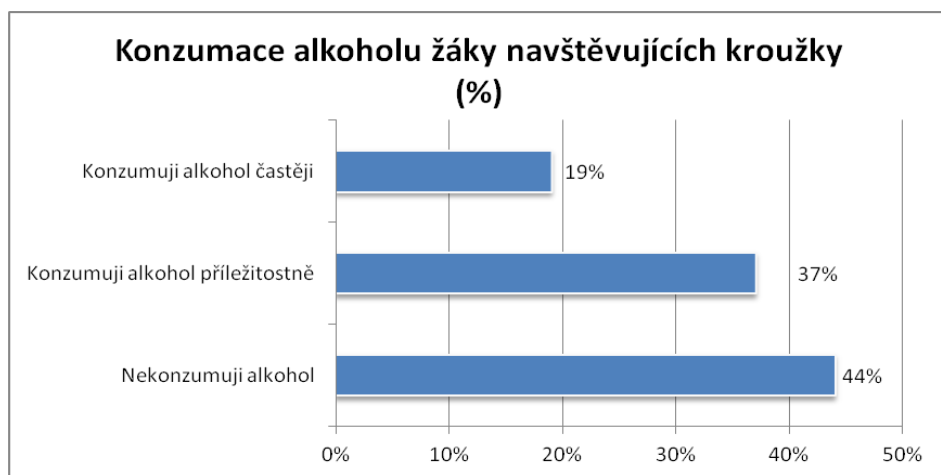
9. Konzumace alkoholu žáky navštěvujících kroužky

VO9.1: Jak často konzumují alkohol žáci, kteří kroužky navštěvují?

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Nekonzumují alkohol	18	44
Konzumují alkohol příležitostně	15	37
Konzumují alkohol častěji	8	19
Celkem	41	100

Tab. č. 20: Konzumace alkoholu žáky navštěvujících kroužky

Z tabulky č. 20 vidíme, že z celkového počtu 41 žáků, kteří navštěvují nějaké kroužky, jich 18 vůbec nekonzumuje alkohol nebo jej zkusili pouze jednou. 15 respondentů alkohol konzumuje příležitostně a 8 žáků konzumuje alkohol častěji.

Graf č. 19: Konzumace alkoholu žáky navštěvujících kroužky

Z grafu č. 19 sledujeme, že 44 % žáků navštěvujících nějaké kroužky alkohol vůbec nekonzumuje nebo jej konzumovali pouze jednou. 37 % alkohol konzumuje příležitostně a 19 % žáků alkohol konzumuje častěji.

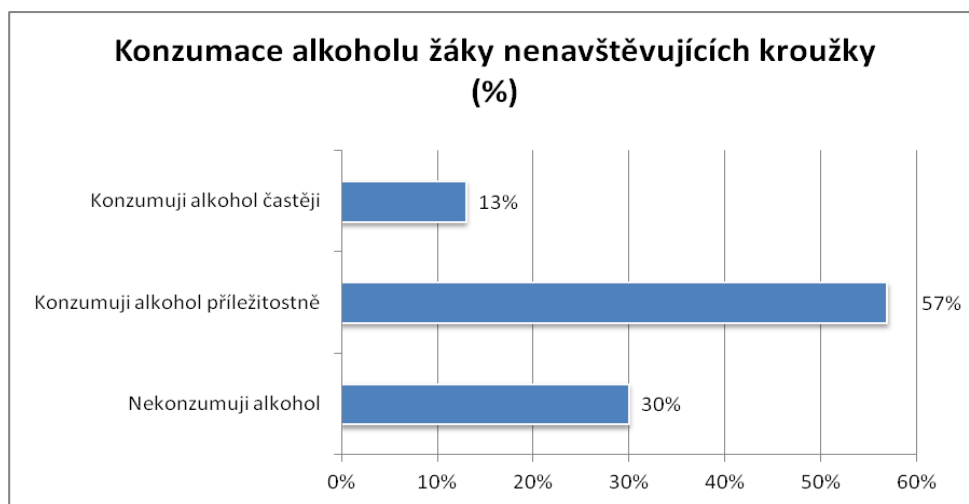
VO9.2: Jak často konzumují alkohol žáci, kteří kroužky nenavštěvují?

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Nekonzumují alkohol	16	30
Konzumují alkohol příležitostně	30	57
Konzumují alkohol častěji	7	13
Celkem	53	100

Tab. č. 21: Konzumace alkoholu žáky nenavštěvujících kroužky

Z tabulky č. 21 vidíme, že z celkového počtu 53 žáků, kteří nenavštěvují žádné kroužky, jich 16 vůbec nekonzumuje alkohol nebo jej zkusili pouze jednou. 30 respondentů alkohol konzumuje příležitostně a 7 žáků konzumuje alkohol častěji.

Graf č. 20: Konzumace alkoholu žáky nenavštěvujících kroužky

Z grafu č. 20 sledujeme, že 57 % žáků, kteří nenavštěvují žádné kroužky, konzumuje alkohol příležitostně. 30 % alkohol nekonzumuje vůbec nebo jej pouze jednou ochutnali a 13 % žáků alkohol konzumuje častěji.

5.4 Shrnutí a interpretace výsledků výzkumu

Ve výzkumném šetření jsme se soustředili na žáky v období rané adolescence, které je typické řadou psychických i fyzických změn, což může ovlivnit způsob trávení volného času či experimentování s legálními i ilegálními drogami. Výzkumného šetření se zúčastnilo 94 respondentů ve věku 11 – 16 let. Největší zastoupení však měli žáci 9. tříd, což mohlo ovlivnit výzkumné šetření jak v oblasti trávení volného času, tak části zkušeností s konzumací alkoholu. Zastoupení mužů a žen však bylo v rovnováze.

V první oblasti výzkumného šetření jsme se zaměřili na trávení volného času respondentů. Z výsledků výzkumu se dovídáme, že žáci nejčastěji a nejraději tráví svůj volný čas s přáteli, se kterými tráví volný čas jen tak venku, kde posedávají nebo si povídají. Tento neorganizovaný způsob trávení volného času však může vést k následné nuditosti a konzumaci alkoholu, kterým žáci nuditost odbourávají. Chceme-li předcházet takovému způsobu trávení volného času mladistvými, je vhodné se do organizování jejich volného času zapojovat především v období dětství. Rodina je prvním místem, kde se děti mohou naučit, jak smysluplně trávit svůj volný čas a tyto zkušenosti si přenášet do pozdějšího věku, kde vliv rodičů není tak značný. Již v období pubescence je typická snaha o přebírání zodpovědnos-

ti. Jedinci v tomto vývojovém období chtějí sami rozhodovat o způsobu trávení svého volného času a vliv rodičů proto přestává být tak silný jako dříve. I přesto jsme dále zjišťovali, jak tráví žáci volný čas s rodinou. Z výzkumného šetření jsme zjistili, že žáci s rodiči nejčastěji tráví volný čas sledováním televize. Z výzkumu dále vyplývá, že u žáků 6. a 9. tříd rodiče částečně zasahují do volného času svých dětí a jezdí s nimi na výlety. Rodinné výlety považujeme za velmi pozitivní, neboť rodiče dávají mladistvým příklad, jak využít kvalitně volný čas. Na výletech má rodina čas si povídat, sblížovat se a získat společné zážitky a vzpomínky. Tyto pozitivní zkušenosti mohou žáci přenášet i na své budoucí rodiny a zmírnit tak nudu, neorganizovaný volný čas a s ním spojené následky u svých budoucích dětí. Ve výzkumu jsme se také zaměřili na to, jak a na kterých místech žáci obvykle tráví volný čas. Žáci uváděli, že se nejčastěji zdržují v parku, na dětských a sportovních hřištích nebo v aquacentru. 41 žáků z celkového počtu 94 respondentů navštěvuje kroužky. Podle výzkumu žáci nejčastěji navštěvují sportovní kroužky v rámci Domu dětí a mládeže v Bohumíně nebo sportovních klubů. Uvedené zjištění nás mile překvapilo. Předpokládali jsme, že v době, kdy volný čas směřuje především k pasivnímu využití, nebude téměř polovina žáků navštěvovat kroužky a to navíc sportovní. Proto nás zajímalo, co je k návštěvě kroužků motivuje či motivovalo. Zda to byli rodiče, kteří je přihlásili, či je motivují přátelé, kteří kroužek navštěvují apod. Z výzkumu vyplývá, že žáci do kroužku chodit chtěli a chtějí, neboť je baví a zajímá.

Druhá oblast výzkumného šetření se zaměřuje na zkušenosti s konzumací alkoholu. Z výsledků výzkumu je patrné, že se žáci nejčastěji poprvé setkávají s alkoholem v rodině. Vzhledem k existenci výzkumných dat, která potvrzují, že více pijí alkohol lidé, jimž rodiče nebránili ochutnávat ho v dětství a nedávali jim tak dostatečný signál, jak je nebezpečný, doufáme, že dotazovaní žáci alkohol v rodině, při rodinných oslavách nekonzumují. Bohužel však zjišťujeme zkušenosti s konzumací alkoholu u 80 % dotazovaných žáků. Průměrný věk, ve kterém začali alkohol konzumovat je 11,6 let. Tyto výsledky korespondují se studií ESPAD. Stejně tak skutečnost, že nejoblíbenějším nápojem je pivo, kterému se začínají vyrovnávat populární ochucená piva a limonády s obsahem alkoholu. Žáci uváděli, že alkohol konzumují, protože jim chutná, ale není pro ně lehce dostupný. Teprve u žáků 9. tříd si všímáme, že si alkohol kupují také sami. Dle studie ESPAD se mezi mladistvými stále častěji setkáváme se zdravotně rizikovou formou konzumace alkoholu spočívající v častém pití nadměrných dávek alkoholu při jedné příležitosti. Z našeho výzkumu vyplývá, že žáci konzumují alkohol příležitostně a to především při oslavách, na diskoté-

kách či dalších akcích, při nichž předpokládáme konzumaci nadměrných dávek alkoholu, které mohou způsobit úrazy, otravu či sexuální zážitky s následnými výčitkami apod. Ve výzkumném šetření jsme se dále zaměřili na vliv vrstevníků na dotazované žáky v oblasti konzumace alkoholu, neboť v tomto věkovém období je vliv vrstevníků velmi výrazný. Jedinci se snaží přizpůsobit většině, nechtějí být mimo kolektiv, snaží se být oblíbení a nevybočovat. Z výzkumu zjišťujeme, že přátelé dotazovaných sice alkohol konzumují, ale dotazovaným ho nenabízí ani nenutí. Pokud, jim alkohol v některých případech nabídnout, žáci ho přijímají, protože chtějí, ale umí také odmítnout.

Ve třetí oblasti se zabýváme konzumací alkoholu u žáků, kteří kroužky nenavštěvují a těch, kteří je navštěvují. Z výzkumu vyplývá, že mezi těmito skupinami žáků a jejich konzumací alkoholu nejsou výrazné rozdíly. Žáci alkohol konzumují téměř stejně, i když kroužky mají nebo nemají. Může to být způsobeno tím, že kroužky navštěvují pouze jednou či dvakrát týdně a především v pracovních dnech. Alkohol pak konzumují především o víkendech nebo v ostatních dnech, kdy nejsou v kroužku.

6 ZÁVĚR

Evropské prvenství mladistvých Čechů v konzumaci alkoholu je velmi znepokojivé a je v zájmu nás všech tuto situaci změnit. I příležitostná konzumace alkoholu může zejména u dospívajících přinášet celou řadu problémů a komplikací. U mladistvých se podstatně rychleji vytváří závislost na návykových látkách a existuje zde vyšší riziko těžkých otrav a úrazů. Konzumace alkoholu rovněž negativně ovlivňuje vztahy s rodiči, mnohými přáteli a také ovlivňuje úspěšnost ve škole a celkovém vývoji. V bakalářské práci jsme se proto zaměřili nejen na alkohol, vývoj a typologii závislosti na alkoholu, ale také na negativní dopady alkoholu na lidský organismus. Rovněž jsme se věnovali období dospívání a specifiky působení alkoholu na dospívající organismus.

Jednou z možností, jak zmírnit konzumaci alkoholu u této věkové skupiny, je vhodná prevence a sní spojený smysluplně strávený volný čas. S prevencí je důležité začít již v dětství, kde hlavní úlohu hraje rodina. Jak jsme však zjistili z výzkumného šetření, nestačí své dítě pouze přihlásit do kroužku, abychom ho ochránili např. před konzumací alkoholu. Je důležité dětem i dospívajícím věnovat čas, povídat si s nimi o těchto tématech a budovat v nich správný postoj k návykovým látkám i využití volného času. U dospívajících je vliv rodičů na způsob trávení volného času svých dětí omezenější, proto je důležité učit své děti smysluplně využívat volný čas již v dětství. Při nástupu do školy pomáhá při prevenci také daná škola nejen v rámci preventivních programů, ale také nabídkou možností volnočasových aktivit, pravidly, která se musí ve škole dodržovat či dobrou a pohotovou spoluprací s rodiči. Jak jsme zmínili, prevenci poskytuje také kvalitně strávený volný čas. V bakalářské práci jsme proto věnovali pozornost nejen prevenci jako takové, ale také možnosti prevence v rodině, ve škole, v rámci peer programů či prevenci, kterou zajišťují zákonné normy. Dále jsme se zabývali problematikou volného času, který je součástí života každého z nás. Děti a dospívající mají na rozdíl od mnohých dospělých hodně volného času, proto by společnost měla mít zájem o to, jak mladiství volný čas tráví, aby nedocházelo k ohrožení bezpečnosti i výchovy. Věnovali jsme se tedy volnému času v rodině, ve škole, ale také způsoby trávení volného času mimo tyto dvě instituce.

Ve výzkumné části bakalářské práce jsme se zabývali způsobem trávení volného času a konzumací alkoholu u žáků vybrané základní školy v Bohumíně. Výsledky tohoto šetření jsou znepokojivé. Naprostá většina nezletilých žáků této školy již konzumovalo alkoholické nápoje a svůj volný čas tráví především posedáváním venku s přáteli. Volný

čas s rodiči probíhá především sledováním televize, i když si všímáme i snahy rodičů zorganizovat žákům volný čas prostřednictvím výletů. Z výzkumu vyplývá, že ačkoliv téměř polovina žáků navštěvuje nějaký kroužek, i přesto alkohol konzumují v podobné míře jako ti, kteří kroužek nenavštěvují. Může to být způsobeno například tím, že kroužek navštěvují pouze jednou týdně a zbytek svého volného času tráví posedáváním venku s přáteli, kteří alkohol konzumují, jak zjišťujeme z výzkumu.

V České republice je alkohol velmi tolerovanou a lehce dostupnou legální drogou, která však může způsobit řadu problémů. Konzumaci alkoholu mladistvými bychom proto neměli brát na lehkou váhu. Stejně tak skutečnost, jakým způsobem tráví dnešní dospívající volný čas.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] GÖHLERT, Fr.-Christoph a Frank KÜHN, 2001. *Od návyku k závislosti*. Praha: Ikar. ISBN 80-7202-950-9.
- [2] HAJNÝ, Martin, 2001. *O rodičích, dětech a drogách*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0135-9.
- [3] HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ, 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času: Současné trendy*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-473-1.
- [4] HELLER, Jiří. *Závislost známá neznámá, 1996*. Praha: Grada. ISBN 80-7169-277-8.
- [5] HELLER, Jiří a Olga PECINOVSKÁ eds., 2011. *Pavučina závislosti: Alkoholismus jako nemoc a možnosti efektivní léčby*. Praha: Togga. ISBN 978-80-87258-62-0.
- [6] HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.
- [7] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [8] KAVANOVÁ, Alica a Štefan CHUDÝ, 2005. *Výchova a volný čas: Vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. ISBN 80-7318-266-1.
- [9] NEŠPOR, Karel, 2001. *Vaše děti a návykové látky*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-515-6.
- [10] NEŠPOR, Karel, 2007. *Návykové chování a závislost: Současné poznatky a perspektivy léčby*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-267-6.
- [11] NĚMEC, Jiří et al., 2002. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido. ISBN 8073150123.
- [12] PÁVKOVÁ, Jiřina et al., 2002. *Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7178-711-6.
- [13] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří Mareš, 2008. *Pedagogický slovník*. 4., aktualizované vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-416-8.
- [14] ŘÍČAN, Pavel, 2004. *Cesta životem*. 2. přepracované vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7178-829-5.
- [15] SKÁLA, Jaroslav a Jaroslav BLAHOŠ, 1986. *Alkohol a jiné (psychotropní) drogy: abusus a závislost; zásady léčby glukokortikoidy*. Praha: Avicenum.
- [16] SPOUSTA, Vladimír et al., 1998. *Metody a formy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-1275-7.
- [17] VÁGNEROVÁ, Marie, 2008. *Vývojová psychologie I.: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-0956-0.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [18] Česká republika. 2005. Zákon o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 379/2005. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=379~2F2005&rpp=15#seznam>
- [19] Charakteristika Klubu U Létající ryby. *Občanské sdružení Maryška* [online]. [2012]. [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: <http://www.maryska.cz/klub-vize.htm>
- [20] *Mezinárodní klasifikace nemocí: Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů* [online]. 2013. Desátá revize. [cit. 2013-02-15]. ISBN 978-80-904259-0-3. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/zpravy/aktualizace-mkn-10-platnosti-od-1-ledna-2013>
- [21] NEŠPOR, Karel, 2003. *Metodika prevence ve školním prostředí* [online]. Praha, [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.drnespor.eu/addictcz.html>
- [22] NEŠPOR, Karel, 2004a. *Alkohol a jiné návykové látky u dětí: Prevence v rodině* [online]. Praha, [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.drnespor.eu/addictcz.html>
- [23] NEŠPOR, Karel, 2004b. *Jak překonat problémy s alkoholem* [online]. 4. vyd. Praha: Sportpropag, [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.alkoholik.cz/zavislost/ke-stazeni/online-knihy/category/1-online-knihy.html>
- [24] NEŠPOR, Karel, Ladislav CSÉMY a Hana PERNICOVÁ, 1998. *Problémy s návykovými látkami ve školním prostředí: Časná a krátká intervence* [online]. Praha: Sportpropag, [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.zkola.cz/zkedu/rodiceaverejnost/socialnepatologickejvyajejichprevence/zavislosti/zavislostobecne/15866.aspx>
- [25] NEŠPOR, Karel a Hana PROVAZNÍKOVÁ, 1999. *Slovník prevence problémů působených návykovými látkami pro rodiče a pedagogy* [online]. 3. rozšířené vydání. Praha, [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.drnespor.eu/addictcz.html>
- [26] NEŠPOR, Karel a Ladislav CSÉMY, 2003. *Alkohol, drogy a vaše děti: Jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat a jak je zvládat* [online]. 5. revidované vydání. Praha: Sportpropag, [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.drnespor.eu/addictcz.html>
- [27] O městě. *Město Bohumín* [online]. 2013 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: <http://www.mesto-bohumin.cz/cz/o-meste/>
- [28] O nás. *Dům dětí a mládeže Bohumín* [online]. © 2012 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: <http://www.ddmbohumin.cz/cz/o-nas/>
- [29] Typy prevence. *O drogách* [online]. © 2003 - 2013 [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: http://odrogach.cz/skola/zaklady-prevence/typy-prevence.html?section_id=17

- [30] Zaostřeno na drogy 1: Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách [online]. 2012 [cit. 2013-04-04]. ISSN 1214-1089. Dostupné z: http://www.drogy-info.cz/index.php/info/press_centrum/zaostreno_na_drogy_2012_01_cislo_1_2012

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod.	A podobně
atd.	A tak dále
CNS	Centrální nervová soustava
č.	Číslo
DDM	Dům dětí a mládeže
ESPAD	Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách
M	Muži
např.	Například
popř.	Popřípadě
str.	Strana
Tab.	Tabulka
tzv.	Takzvaný
VO	Výzkumná otázka
z lat.	Z latinského
ZŠ	Základní škola
Ž	Ženy

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Charakteristika výzkumného souboru

Graf č. 2: Osoba pro volný čas: rád trávím volný čas

Graf č. 3: Osoba pro volný čas: nejčastěji trávím volný čas

Graf č. 4: Nejčastější způsob trávení volného času

Graf č. 5: Místa využívaná ve volném čase

Graf č. 6: Typ kroužku

Graf č. 7: Organizace pro kroužky/tréninky

Graf č. 8: Motivace ke kroužkům/tréninkům

Graf č. 9: Způsob trávení volného času s rodinou

Graf č. 10: Způsob trávení volného času s přáteli

Graf č. 11: První setkání s alkoholem

Graf č. 12: Zkušenost s konzumací alkoholu

Graf č. 13: Doba, kdy alkohol žáci konzumují

Graf č. 14: Četnost konzumace alkoholu

Graf č. 15: Dostupnost alkoholu

Graf č. 16: Pobyt v prostředí, kde je alkohol

Graf č. 17: Konzumace alkoholu u přátel

Graf č. 18: Nabídka alkoholu od přátel

Graf č. 19: Konzumace alkoholu žáky navštěvujících kroužky

Graf č. 20: Konzumace alkoholu žáky nenavštěvujících kroužky

SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1: Rozdíly mezi úspěšnými a neúspěšnými preventivními programy

Tab. č. 2: Charakteristika výzkumného souboru

Tab. č. 3: Osoba pro volný čas: rád trávím volný čas

Tab. č. 4: Osoba pro volný čas: nejčastěji trávím volný čas

Tab. č. 5: Nejčastější způsob trávení volného času

Tab. č. 6: Místa využívaná ve volném čase

Tab. č. 7: Typ kroužku

Tab. č. 8: Organizace pro kroužky/tréninky

Tab. č. 9: Motivace ke kroužkům/tréninkům

Tab. č. 10: Způsob trávení volného času s rodinou

Tab. č. 11: Způsob trávení volného času s přáteli

Tab. č. 12: První setkání s alkoholem

Tab. č. 13: Zkušenost s konzumací alkoholu

Tab. č. 14: Doba, kdy alkohol žáci konzumují

Tab. č. 15: Četnost konzumace alkoholu

Tab. č. 16: Dostupnost alkoholu

Tab. č. 17: Pobyt v prostředí, kde je alkohol

Tab. č. 18: Konzumace alkoholu u přátel

Tab. č. 19: Nabídka alkoholu od přátel

Tab. č. 20: Konzumace alkoholu žáky navštěvujících kroužky

Tab. č. 21: Konzumace alkoholu žáky nenavštěvujících kroužky

SEZNAM PŘÍLOH

PI Dotazník

PII Město Bohumín a možnosti trávení volného času

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážení žáci,

jsem studentkou 3. ročníku oboru Sociální pedagogika na Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně.

Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku, jenž bude sloužit ke zpracování mé bakalářské práce na téma Problematika konzumace alkoholu v závislosti na způsobu trávení volného času.

Dotazník je zcela anonymní a získané údaje poslouží pouze ke zpracování bakalářské práce. Nejde o test, v dotazníku neexistují správné a špatné odpovědi, proto Vás prosím a předem děkuji za pravdivé vyplnění tohoto dotazníku.

Pavla Kloubková

Pokyny k vyplnění: pokud není uvedeno jinak, zakroužkujte u každé otázky vždy jen jednu odpověď. U otázek bez uvedených možností dopište Vaši odpověď.

Trávení volného času

1. Rád/a trávím svůj volný čas:

- a) Sám/a
- b) S rodinou
- c) S přáteli
- d) Jinak (uveď').....

2. Nejčastěji trávím svůj volný čas:

- a) Sám/a
- b) S rodinou
- c) S přáteli
- d) Jinak (uveď').....

3. Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas? (můžeš označit maximálně 3 odpovědi)

- a) Chodím do kroužku/mám trénink
- b) Jsem venku
- c) Hraji hry (na počítači, playstationu atd.)
- d) Jsem na internetu (facebook a jiné sociální sítě)
- e) Pracuji s počítačem (využívám ho pro školu, zájmy, vyhledávání informací)
- f) Čtu (knihy, časopisy)
- g) Odpočívám
- h) Dívám se na TV
- i) Jsem doma a nudím se
- j) Jsem ve školním klubu
- k) Jezdím na výlety
- l) Jinak (uveď' jak, např. chodíš na bazén).....

4. Pokud jsi zakroužkoval/a, že chodíš do kroužku/máš trénink, o jaký kroužek/y jde?
(i více odpovědí)
- a) Sportovní
  - b) Taneční
  - c) Hudební (zpěv, hudební nástroj)
  - d) Výtvarný
  - e) Jazykový
  - f) Počítačový
  - g) Jiný (napiš jaký).....
5. Kam chodíš do kroužku (vyplň, pokud do nějakého chodíš, i více odpovědí)
- a) Dům dětí a mládeže
  - b) Škola
  - c) Školní klub
  - d) Sportovní klub
  - e) Jiná organizace (napiš jaká, jestli víš např. Sokol, Skaut...).....
6. Proč ses do kroužku přihlásil/a? (vyplň, pokud do nějakého kroužku chodíš)
- a) Chtěl/a jsem, zajímalo mě to
  - b) Chtěli to rodiče a chodím tam rád/a
  - c) Chtěli to rodiče, ale nemám to rád/a
  - d) Chodí tam kamarádi/kamarádky
  - e) Jiný důvod (uveď jaký, jestli můžeš).....
7. Čemu by ses chtěl/a ve volném čase věnovat, kdyby si mohl/a?
- a) Věnuji se všemu, čemu chci
  - b) Chtěl/a bych se věnovat (vypiš, kolik chceš např. krasobruslení, jízda na koni, gymnastika):
.....
.....
8. Pokud si zakroužkoval/a výše B... proč se výše uvedeným kroužkům/zálibám nevěnuješ?
- a) Nejsou v našem městě ani okolí
  - b) Rodiče s tím nesouhlasí
  - c) Nikdo z kamarádů tam nechce chodit se mnou
  - d) Chodí tam někdo, koho nemám rád/a
  - e) Jiný důvod (pokud můžeš, uveď).....
9. Která místa využíváš ve svém volném čase? (kromě místa, kam chodíš do kroužku z otázky č. 5; maximálně 3 nejčastější odpovědi)
(jdeš se tam pobavit, popovídat si, zahrát si, posedět s kamarády, apod.)
- a) Domy dětí a mládeže, střediska volného času
  - b) Dětská a sportovní hřiště ve městě (např. i park, volejbalová, tenisová hřiště apod.)

- c) Školní družinu
- d) Školní kluby
- e) Školu a školní hřiště
- f) Kluby, restaurace, diskotéky, bowling
- g) Bazén
- h) Adventure golf
- i) Zimní stadion
- j) Sportovní centra ve městě (badminton, squash, aerobic apod.)
- k) Jiné (uveď).....

10. Můžeš využívat svůj volný čas tak, jak si sám/a přeješ/chceš?
(nepočítáme drobné domácí povinnosti - vynést koš, umýt nádobí, vysávání či úklid)
- a) Ano
  - b) Ne

11. Pokud si zakroužkoval/a **NE**, tak co ti v tom nejvíce brání?
- a) Zdravotní důvody
  - b) Rodiče
  - c) Čas a škola
  - d) Nic (ale nechce se mi)
  - e) Jiný důvod (uveď).....

12. Jak trávíš svůj volný čas s rodinou? (maximálně 3 nejčastější odpovědi)
- a) Jezdíme na výlety, do kina apod.
  - b) Hrajeme deskové nebo jiné hry (ne na počítači apod.)
  - c) Sportujeme (chodíme na bazén, bruslení, hřiště apod.)
  - d) Díváme se na televizi
  - e) Chodíme do restaurací
  - f) Netrávíme spolu volný čas
  - g) Jinak (uveď).....

13. Jak trávíš svůj volný čas s kamarády? (maximálně 3 nejčastější odpovědi)
- a) Jezdíme na výlety, do kina apod.
  - b) Hrajeme deskové nebo jiné hry (ne na počítači apod.)
  - c) Sportujeme
  - d) Díváme se na televizi
  - e) Chodíme do restaurací, barů, na diskotéky
  - f) Hrajeme hry na počítači, playstationu, přes internet apod.
  - g) Jsme jen tak venku a povídáme si, posedáváme
  - h) Nudíme se
  - i) Netrávíme spolu volný čas
  - j) Jinak (uveď).....

Zkušenosti s alkoholem

14. Vzpomeneš si, kde ses poprvé setkal/a s alkoholem?

- a) V rodině (např. při rodinné oslavě)
- b) U kamarádů
- c) Jinde (uved' kde).....

15. Pil/a jsi už někdy alkohol?

- a) Ano
- b) Ne

16. Pokud **ano**, uveď, kolik ti bylo let: .....

17. Pokud **ano**, kdy?

- a) Pouze o víkendech
- b) Pouze v pracovních dnech
- c) V pracovních dnech i o víkendech
- d) Pouze o prázdninách
- e) Pouze při oslavách, na diskotékách a jiných akcích
- f) Pil/a jsem alkohol pouze jednou – víckrát ne
- g) Jiná odpověď (uveď').....

18. Pokud si zakroužkoval/a u otázky č. 17 nějakou **jinou odpověď než F** – proč alkohol piješ?

- a) Chutná mi
- b) Nechutná mi, ale kamarádi ho taky pijí (když oni, tak já taky)
- c) Ani nevím, proč ho piju
- d) Jiná odpověď.....

19. Pokud **ano**, o jaký alkohol se jednalo/jedná? (co si pil/a, piješ nejčastěji?)

- a) Víno
- b) Pivo
- c) Ochucená piva
- d) Tvrdý alkohol (vodka, rum, slivovice apod.)
- e) Jiný (uveď').....

20. Pokud **ano**, jak často?

- a) Příležitostně (oslavý narozenin, Silvestr apod.)
- b) Denně
- c) 1 krát – 2 krát týdně
- d) 1 krát – 2 krát měsíčně
- e) Jiná odpověď (uveď').....

21. Pijí tví kamarádi alkohol?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím o tom

22. Nabízeli ti kamarádi někdy alkohol?

- a) Ano, ale odmítl/a jsem
- b) Ano a já to přijal/a, i když jsem nechtěl/a (např. nechtěl/a jsem být jediný/á, kdo odmítne, styděl/a jsem se odmítnout apod.)
- c) Ano a já to přijal/a (chtěl/a jsem)
- d) Ne

23. Myslíš si, že je pro tebe alkohol lehce dostupný, i když ti ještě není 18 let?

- a) Ano, koupím si ho v obchodě sám/a (nikdy mi nekontrolovali občanský průkaz)
- b) Ano, koupí mi ho v obchodě někdo, komu je 18 a více let
- c) Ano, vezmu si alkohol z domu
- d) Ano, alkohol donesou kamarádi (např. z domu, od jiných kamarádů apod.)
- e) Ne, nemám přístup k alkoholu
- f) Jiná odpověď.....

24. Jsi často v prostředí, kde se objevuje alkohol?

- a) Ano, doma
- b) Ano, na diskotékách
- c) Ano, v klubech či barech
- d) Ano, venku mezi kamarády
- e) Ne
- f) Jiná odpověď (uved').....

Základní informace

25. Jsi muž – žena (zakroužkuj)

26. Kolik ti je let? .....

27. Do které třídy chodíš?

- a) 6.   c) 8.
- b) 7.   d) 9.

PŘÍLOHA P II: MĚSTO BOHUMÍN A MOŽNOSTI TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU

Bohumín je rovinaté město bez větších kopců, které sousedí s Polskem a nachází se v severní části Moravskoslezského kraje asi 6 kilometrů od Ostravy. Předností tohoto města je výhodná strategická poloha, neboť leží na křižovatce železničních tratí a na soutoku řek Odry a Olše, jež tvoří přirozenou hranici mezi dvěma státy.

Právě řeka Odra a její meandry se staly vyhledávaným místem pro milovníky přírody i sportu. Meandry nabízejí atraktivní faunu i flóru a řeka Odra poskytuje vyžití pro milovníky sjíždění řek. Odpočinek a pestrou škálu možností trávení volného času nabízí také park Petra Bezruče, který se nachází v centru města. K parku přiléhají tenisové kurty, fotbalová hřiště, areál pro děti Hobby park, který zahrnuje dětské dopravní hřiště a spoustu atrakcí pro děti a mládež ve věku 1 – 18 let. Dominantou parku je letní kino či prostory pro akce města. Na park navazuje sportovní a odpočinkový areál zahrnující aquapark, zimní stadion, víceúčelovou halu pro různé druhy sportovních aktivit, adventure golf či hřiště pro plážový volejbal. (O městě, 2013)

Za parkem Petra Bezruče se nachází Dům dětí a mládeže Bohumín, který je nejvýznamnějším střediskem pro volný čas dětí a mládeže v Bohumíně. Jedná se o středisko s největší nabídkou volnočasových aktivit v tomto městě. „Dům dětí a mládeže provozuje zájmovou, výchovnou, vzdělávací a rekreační činnost na úseku sportu, techniky, turistiky, estetiky a společenských věd. V přibližně 70 nejrůznějších aktivitách, zájmových kroužcích a kurzech se volnočasovým aktivitám věnuje přes 900 dětí, mládeže a dospělých“ (O nás, 2012). Středisko disponuje také prostory, které může využívat široká veřejnost pro své sportovní či kulturní akce. Jedná se o tělocvičny, fitness, rytmiku, taneční a konferenční sál v prostorách Domu dětí a mládeže Bohumín. Tyto prostory spolu s technickými a výtvarnými dílnami však využívají především děti a mládež od 5 do 18 let. DDM rovněž pořádá letní a jarní tábory na své turistické základně v Návsí u Jablunkova nebo formou příměstských táborů. (O nás, 2012)

Součástí DDM je úspěšný taneční soubor Radost&Impuls čítající asi 150 tanečnic ve věku od 4 do 22 let a Klub u létající ryby, který dává mladým lidem prostor k seberealizaci, organizaci a realizaci nejrůznějších klubových aktivit. Tento klub poskytuje prostor pro mladé umělce v oblasti filmů, hudby, literatury či kresby, dále organizuje besedy a výstavy s mladými lidmi či známými osobnostmi z regionu. Jde o herce, spisova-

tele, cestovatele, vědce, malíře a výtvarníky. V neposlední řadě spolupracují s dalšími organizacemi, které pomáhají při realizaci klubových aktivit. (Charakteristika Klubu U Létající ryby, [2012])

Děti a mládež v Bohumíně se mohou věnovat téměř všemu, co je baví. Bohumín poskytuje pestrou nabídku sportovního vyžití v rámci nespočetného množství nejrůznějších sportovních klubů, ale také prostřednictvím dětských a sportovních hřišť, areálů a akcí pro širokou veřejnost. Nabízí také širokou nabídku kulturního vyžití díky pořádaným kulturním akcím, kamenného i letního kina, ochotnického divadla, výstavám a jiným kulturním organizacím, které pomáhají k smysluplnému využití volného času nejen dětí a mládeže, ale i dospělých a celých rodin.